[Т]аряашад, механизатор, малшадта — халуун баяр!

[...] ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

44-дэхи жэлээ гарана.

[Б]УРЯАД ҮНЭН

[...]эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

[№] 237 (11530) | 1967 оной октябриин 8, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

[Х]ҮГЖЭЛТЫН ЗАМААР

И. ИГНАТЬЕВ, Буряадай АССР-эй хүдөө ажахын министр

[Хү]дөө ажахын хүдэлмэрилэг-[шэдэй] hайндэр! Энэ үдэрые ма-[най] Буряад ороной тарияшад. [...]д аглаг дайдынгаа баян [...]ые, адууhа малайнгаа [...]шэмые арьбадхажа, угта-[...]ашалтай. Мүнөө жэл дан-[...]haa hайшаалтай. Бүхы со-[...]раднай, тэрэ тоодо олон [...]ай нэгэн болохо буряад [...] Октябриин революциин [...]оор түүхэтэ табин жэлэй [...]жалтаар угтахаяа бай-

[...]ин жэл! hанахадашни [...]н хугасаа дотор урдань [...]харанхы сагта ажаhуухан [...]зомнай ямар ехэ жаргал-[...]лооб даа. Хаанта Россин тарияшаднай баяшуулай [...] богоолынь болоожо яба-[...]тухэтэйл. Тарияшадай гүр-[...] нэгэ хубинь үгытэй ядуу [...] тоологдодог байгаа. Имиэ [...] мал ажал мүртэйгөөр эр-[...]гүй юм. Тарияшад ха-[...]анта засагай ноёдой, ню-[...]гаа баяшуулай хоёр даб-[...]рлалта доро байдаг бай-

[Аг]ууехэ Октябриин револю-[...]шаар, коммунис партиин [...]ударидалгаар тарияшан [...] зүб замда ороожо. ерээ-[...] hайн hайхан жаргалые [...] хубитай байгаа бшуу. [...]хи оной hүүлээр манай [...]ликада үмсын ажалтан [...]жа, түрүүшын колхозууд [...]hон. Тиигээд 1938 он боло-[...]ухы тарияшаднай хүдөө [...] артельнуудтэ хамтар-[...] Мүнөө үедэ Буряад орон-[...] колхозой ажабайдал [...]агүйгөөр тогтожо. хүдөө [...]гаа хүгжөөжэ байна.

[...]ээhээ урагша хори гаран [...] саада тээхи байдалые ха-[...] мүнөөнэйхитэй сасуулха-[...]лабтар ехэ хубилалта бо-[...]нинь харагдана. Хэрбээ [...] ондо республикадамнай [...] мянган тонно тарая үй-[...]рилэгдэдэг байбал, нёдон-[...] 25,3 мянган тоннодо хүрэ-[...]байгаа. Энэ үедэ мяхан 39,2 [...] тонноhоо 70 мянганда, 60,5 мянган тонноhоо [...]6 мянганда, ноohон 6 дахин [...] дээшэлhэн байна. Мүнөө [...]бликамнай хүдөө ажахын [...]кияар доторойнгоо бухы [...]мжые хангаад, гүрэнэй [...] ашагүйхэн ехэ ороohо [...], hүн, мяхан, ноohон бо-[...] бусад продуктнуудые [...]на.

[Кол]хоз, совхозууд жэл ерэхэ [...] экономическа талаараа [...]ржа, баяжажа байдаг. [Респу]бликадамнай хамта 74 [...], 44 совхоз тоологдоно. [...] ажахынуудта гурбан мил-[...] шахуу гектар газар эд-[...]лээр даалгагдажа үгтэн-[...] Ниитын ажахынуудта 2,2 [...]онhоо үлүү мал үсхэбэ-[...]дэжэ байна. Дунда зэр-[...] нэгэ колхоздо 15 мянган [...]р эдлүүриин газар. 4977 [...]рялан. Нэгэ совхоздо 32 [...] гектар эдлүүриин газар, [...] мянган га тарялан хүртэ-

[М]үнөөнэй олон hалбарита [...]ынууд хүдөө ажахын ха-[...] хүдэлмэрине оньhон аргаар [...]дэж болонхой. Хэрбээ [...] ондо республикымнай бүхы ажахынуудта оройдоол гурбан зуугаад трактор, комбайн ажалладаг hаа, мүнөө 12 мянга шахуу трактор, 2744 комбайн хүдэлнэ.

hүүлшын жэлнүүдтэ парти, правительствамнай хүдөө ажахыгаа хүгжөөхын тулада шухала хэмжээнүүдые хараалжа, колхоз, совхозуудай экономико улам хүгжөөгөө, хүдөө нютагуудай танигдахаар бэшэ, культурна түхэлтэй болоожо байнхай. Буряадаймнай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд hүүлшын табан жэлэй туршада гэхэ гү, али 1970 он болотор урда табан жэлэйхидэ орходоо ороohо тарянай хэмжээе дунда зэргээр жэлдээ 38 процентээр, мяха—28—30, hүн—30—32,

ноohон—28—30, үндэгэн—30—32 процентээр ехэдхэхэ зорилготой юм. Табан жэлэй түрүүшын жэлдэ гэхэ гү, али 1966 ондо колхоз, совхозуудта баян ургаса хуряагдажа, ороohо тарян 39 процентээр ехэдхэгдэhэн байгаа. Мүн мяхан, hүн, ноohон, үндэгэн гэхэ мэтэ продукци нилээд ехээр үйлэдбэрилэгдэhэн байха юм.

Совет засагай 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ республикымнай тарияшад, малшад жагсажа, абаhан уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлнэ. Үнгэрhэн юhэн hарын туршада нёдондоной энэ үеынхиhөө hү haалга 15 процентээр, мяхан —16. ноohон 10, үндэгэн 13 процентээр дээшэлээ. Колхоз, совхозууд гурбан кварталайнгаа түсэбые hүөөр—111 процент дүүргээ гэхэ гү, али түсэбhөө гадуур хамта 10467 тонно hү гүрэндөө худалдаа. Мяха худалдалга 10073 тонноор, ноohон —628 тонноор, үндэгэн—4887 мянгаар үлүүлэгдэээ.

Энэ жэлдэ сагай уларилай муугаар нүлөөлбэшье, олонхи колхоз, совхозууд ороohо тарянай баян ургаса ургуулhан байха юм. Октябриин 1-нэй байдалаар республикамнай хамта 114 мянган тонно тарая гүрэндөө тушаажа, энэ жэлдэ 90 мянган тонно тарая худалдаха түсэбөө үлүүлэн дүүргэhэн, мүн социалис уялгаяа бэелүүлжэ, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй hайндэрые угтаба. Ойн баярай жэлдэ хүдөө ажахын продуктнуудые гүрэндэ худалдаха уялгаяа илангаяа Сэлэнгын, Зэдын, Бэшүүрэй Улаан-Үдын, Хяагтын аймагай колхоз, совхозууд амжалтатайгаар бэелүүлжэ шалгарhан байна.

Манай республикада нэрэ солоороо суурхажа байhан ажахынууд олон. Жэшээнь, Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд энэ жэлдэ 1060 центнер ноohо гүрэндэ худалдаха түсэбөө 269 центнерээр үлүүлээ. Ороohо тарая гүрэндэ худалдаха жэлэйнгээ түсэбые бүри сентябриин нэгэндэ дүүргээд, мүнөө үедэ гурба дахин ехэ тарая худалдаад байна. Мүн hү худалдаха жэлэйнгээ түсэбые 104 процент, мяхаар юhэн hарынгаа түсэбые 126 процент бэелүүлэнхэй. Ойн баярай жэлдэ амжалта түйлажа байhан энэ колхозые Социалис Ажалай Герой Жамсо Бальжинимаевич Ванкеев хүтэлбэрилжэ байдаг. Гадна, Ленинэй орденто Борьёогой совхоз, Сэлэнгын, Бэшүүрэй, Эрхирэгэй, Суулгын совхозууд, Бэшүүрэй аймагай Калининай нэрэмжэтэ, «Дружба» «Рассвет», «Победа» колхозууд, Сэлэнгын аймагай Тельманэй болон XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозууд, Хяагтын Ранжуровай нэрэмжэтэ колхоз, Прибайкалиин аймагай «Прибайкалец», «Заветы Ильича» колхозууд ажалаараа шалгарна.

Республикынгаа хүдөө ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ амжалта түйлаhан тарияшад, малшад колхоз, совхозуудаар олон.

1966 оной дүнгөөр республикадамнай 800 гаран хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд орден, медальнуудаар шагнагдаа hэн. Энэ жэлдэ Буряад оронгомнай ушөө 4 хүндэ Социалис Ажалай Геройн нэрэ зэргэ олгогдоо. Тэдэнэй тоодо Г-Ц. Г. Цыремпилова, Ш. Л. Цыремпилова, тракторна бригадын бригадирнууд Е. П. Бутаков, П. П. Челночков гэгшэд ороно.

Мүнөө жэлдэ манай республикын колхоз, совхозууд хүдөө ажахын продукци гүрэндэ худалдаха жэлэйнгээ түсэбые болзорhоонь урид дүүргэжэ, түсэбhөө гадуур 3500 тонно мяхан, 5800 тонно hүн, 20 мянган тонноhоо бага бэшэ ороohо тарая худалдаха уялгатай. Энэ зорилгоёо бэелүүлжэ, Совет засагайнгаа 50 жэлэй алдарта ойе ажалай амжалтаар угтахань лабтай. Республикынгаа бухы тарияшад, малшадые хүдөөгэй hайндэрөөр амаршалаад, ажалайнгаа замда, гэр булэдөө hайн hайхан жаргалтай байхыень юрөөн хүсэе.

ХОРИИНХИД ЭЛИДХЭНЭ

Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй Бүхэсоюзна үдэрые угтуулан, Хориин тарияшад энэ жэлэйнгээ түсэб, уялгануудые дүүргэбэ. Совет засагай табин жэлэй ойдо дэлгэрhэн мүрысөөндэ хабаадалсажа, эндэхид түсэбэй ёhoop 34200 центнер тарая гүрэндэ тушаахын орондо, хамта 38 мянган центнер тушаажа, абаhан уялгаяа дүүргээ. Тарая хуряалгаяа эмхитэйгээр үнгэргэhэн Хүрбын совхоз гүрэндэ тарая тушааха түсэбөө хоёр дахин үлүүлээ. Дээдэ-Тайлсын совхоз нэгэ хахад дахин жэлэйнгээ түсэб дүүргээ.

Хүдөөгэй ажалшадай hайндэртэ бэлэг болгон, аймагай малшад hайнаар ажаллажа, гүрэндэ hү худалдаха жэлэйнгээ түсэбые дүүргэбэ. Мүнөө аймагай ажахынууд хамта 39400 центнер hү гүрэндөө худалдаад байна. Социалис мүрысөөндэ Хүрбын, Үдын совхозуудай hаалишад түрүү ябана. Ойн баярые угтуулан, аймагай малшад жэлэй эсэс болотор түсэбhөө гадуур 4500 центнер hү гүрэндөө худалдахань.

КПСС-эй Хориин райком, Аймагай соведэй гүйсэдхэхэ комитет, Хүдөө ажахын үйлэдбэриин управлени.

АЖАЛАЙ БЭЛЭГҮҮД

ХЯАГТА. Агууехэ Октябриин табин жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө мүрысэжэ, Хяагтын аймагайхид гүрэндэ тарая худалдаха социалис уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэбэ. Октябриин 7-ной мэдээгээр эндэхи колхоз, совхозууд 91 мянган центнер тарая худалдаха түсэбэй орондо 122.128 центнер ороohо Эхэ оронойнгоо амбаарта оруулаа. Түсэбынь 75 мянган центнер.

Аймагай «Дружба» колхоз 15 мянган центнерэй орондо 24,3 мянган центнер тарая худалдаа. Мүн «Родина», Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозууд түсэбөө үлүүлээ.

* * *

МУХАР-ШЭБЭР. Суулгын совхозой hаалишад мүрысөөндэ идэбхитэйгээр хабаадажа, гүрэндэ hү худалдаха жэлэйнгээ түсэбые гурбан hараар уридшалан дүүргэбэ. Юhэн hарын туршада хамта 15790 центнер hүн гэхэ гү, али жэлэйнь түсэб 790 центнерээр үлүүлэн дүүргэгдэээ. Илангаяа Алташын-адагай фермынхид hайнаар ажаллана. Эндэ үнгэрэгшэ hаранууд үнеэн бүриhөө 2120 килограмм hүн haагдаба.

«АЛТАН ХООЛОС-67» — ДАХИН Фёдор РЫЖКОВОЙ ГАРТА

Ойн баярай ургаса хуряалга захадаа гаража байна. hара шахуу республикын механизаторнууд тарая хуряаба. Хадагдаагүй хэдэхэн лэ гектар үлөө. Энэ жэлэй ургаса хуряалга бэрхэшээлтэй сагта, хаа хаанагүй хура бороо орожо, зарим аймагуудта саhа, мүндэр сохиhон. Хараалhан түсэбүүдые хагсуу забха хубилгаашье hаа, тарияшадай ажалай эдэбхиие hуладхаагүй.

Комбайнернууд болон жаткын машинистнүүдэй «Алтан хоолос-67» шангай түлөө мүрысэhэниинь-шье энэ эдэбхи үүсхэлые гэршэлжэ үгэнэ. Хэн эгээн hайнаар хүдэлөөб гэжэ тодорхойлхоншье бэрхэтэй байба. Республикын 37 колхоз, совхозhоо «Алтан хоолос-67» шанда хүртөөхөөр 118 комбайнер, машинистнүүд зуургалагдаа. Хуряалгын дүүрэхэ тээшэ энэ мүрысөөн улам хүсэ ороо. Мүрысөөнэй эхиндэ энэ шагналда 23 ажахыhаа 72 түрүүшүүл, 2-дохи арбан хоногто 33 ажахыhаа 98 бэрхэшүүл табигдаа hэн. Тэдэнэрэй олонхинь ажалай ехэ амжалта түйланхай. Найман комбайнер 400 гектарhаа дээшэ тарая хадаа, 7 комбайнер 400 гектарhаа дээшэ тарая сэхэ хуряагаа, 10 комбайнер 5 мянган центнерhээ ехэ тарая сохёо.

Мүрысөөндэ хабаадагшадай олонхидынь ургаса хуряалгын үедэ бухы хүдэлмэри хэжэ үрдиhэн байна. Тарая амяарлан хадаhан, баал суглуулан сохиhон, hүүлээрнь комбайнаар сэхэ хуряаhан байха юм. Энэ ушарые хараадаа абажа, «Буряад үнэн», «Правда Бурятии» газетэнүүдэй редакцинууд, республикын Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи радио дамжуулгын болон телевидениин комитет ургаса хуряалгын бүхы хүдэлмэриине коэфициентын ёhoop тооложо согсолhон байна.

Абтаhан мэдээнүүдые наринаар тооложо үзөөд, «Буряад үнэн», «Правда Бурятии» газетэнүүдэй редколлегинүүд, радио дамжуулгын болон телевидениин комитет ниимэ шиидхэбэри абаа:

«Алтан хоолос-67» гэжэ ойн баярай шагнал мүнгэн шантайгаар Ехэ-Нугын совхозой комбайнер Федор Максимович Рыжковто барюулха. Ургаса хуряалгын үедэ тэрэ 387 гектар тарая амяарлан хадаhан, 160 гектарай баал суглуулжа, 306 гектар комбайнаар сэхэ хуряагаа. Бүхыдөө 4450 центнер тарая сохёо.

Ф. М. Рыжков «Алтан хоолос-67» шагналда хоёрдохёо хүртэбэ. Республикын комбайнернуудай мүрысөөнэй дүн сентябриин хоёрдохи арбан хоногто гаргахада тэрэ ойн баярай шагналда хүртөө бэлэй. Сентябриин hүүлшын арбан хоногто Ф. М. Рыжков улам оролдосотойгоор ажаллажа, 150 гектар тарая комбайнаар сэхэ хуряажа, 1362 центнер тарая сохижо абаа.

Мүнөө «Алтан хоолос-67» шагнал Федор Максимович Рыжковто мүнхэ хадагалуулагдахаар барюулагдаба.

Республикын газетэнүүдэй редколлегинүүд, радио дамжуулгын болон телевидениин комитет «Алтан хоолос-67» гэжэ ойн баярай шагналай түлөө дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ ажалай ехэ амжалта түйлаhан эдэ комбайнернууд болон машинистнуудые онсо тэмдэглэбэ:

Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой комбайнер **Бубей Хурганович Даомаев** 784 гектар тарая амяарлан хадажа, 248 гектарай баал суглуулан сохёо. Октябриин нэгэндэ тэрэ 2450 центнер тарая сохёод байгаа.

Зэдын аймагай Борьёогой совхозой комбайнер **Яков Минаевич Власов** 378 гектарай баал суглуулжа, 36 гектар комбайнаар сэхэ хадажа, 5800 центнер тарая сохёо. Тэрэнhээ гадна Я. М. Власов 232 гектар тарая амяарлан хадаа.

Бэшүүрэй аймагай Бэшүүрэй совхозой комбайнер **Геннадий Епифанович Афанасьев** 340 гектар комбайнаар сэхэ хадажа, 5676 центнер тарая сохижо абаа.

Хяагтын аймагай «Родина» колхозой комбайнер **Изот Федосеевич Кривогорницын** 81 гектарай баал суглуулжа, 269 гектар тарая сэхэ хадажа, 5654 центнер ороohо суглуулаа.

Хориин аймагай Анаагай совхозой комбайнер **Ринчин Очирович Балдоржиев** 417 гектар тарая сэхэ хуряажа, 5775 центнер ороohо сохёо.

Зэдын аймагай Борьёогой совхозой комбайнер **Сэнгэ Доржиевич Бадмаев** 407 гектарай баал суглуулжа, 56 гектар сэхэ хуряажа, 4502 центнер ороohо сохёо. Үшөө энэ комбайнер 234 гектар амяарлан хадаа.

Бэшүүрэй аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой комбайнер **Виктор Андреевич Ткачев** 403 гектар тарая сэхэ хуряажа, 5644 центнер тарая сохёо. Тэрэнhээ гадна 230 гектарай баал суглуулаа.

Тарая хуряалгын үедэ бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлhэн комбайнер машинистнүүдэй тоодо — Бэшүүрэй аймагай «Победа» колхозhоо эсэгэ хүбүүн хоёр Василий Александрович, Василий Васильевич Стрежневтан, Сэлэнгын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозhоо Фагат Галимзянов, Хяагтын аймагай «Дружба» колхозhоо Бато-Сухэ Сахьяевич Тугулдуров, мүн энэ колхозой Базар Номтоевич Цыдыпов, Загарайн аймагай «Гигант» колхозhоо Тимофей Селиверстович Маслов, Бэшүүрэй аймагай XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозhоо Лаврен Яковлевич Петров болон бусад ороно.

«Буряад үнэн», «Правда Бурятии» газетэнүүдэй редакционно коллегинүүд, республикын Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи радио дамжуулгын болон телевидениин комитет «Алтан хоолос-67» гэжэ ойн баярай шангай түлөө мүрысөөндэ хабаадагшадта баяр хүргэнэ. Мүн ойн баярай ургаса хуряалга тухай республиканска газетэнүүдтэ, радио дамжуулгын болон телевидениин комитедтэ мэдээсэжэ байhанайнь түлөө хүдөө бэшэгшэдтэ аймагай газетэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэдтэ, колхоз болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ, партиин райкомуудай, аймгүйсэдкомуудай болон хүдөө ажахын үйлэдбэриин управлениин хүдэлмэрилэгшэдтэ баясхалан хүргэнэ.

ЛЕНИН БА ОКТЯБРЬ

Совет болон гадаадын корреспондентнүүдтэ зорюулагдаhан пресс-конференци

Владимир Ильич Ленинэй зохёолнууд СССР-эй ба хилын саанахи оронуудай арадуудай 95 хэлэн дээрэ 9000 үлүүтэй дахин СССР-тэ хэблэгдэн гараа. Эдэнэй ниитэ тиражнь 335.427.000 хэhэг болоно. ЮНЕСКО-гой бүридхэhэн мэдээнэй ёhoop, В. И. Ленинэй зохёолнууд хари хэлэнүүд дээрэ оршуулагдаhан тоогойнгоо талаар дэлхэйн бүхы авторнуудай дунда нэгэдэхи hуури эзэлнэ. Совет болон гадаадын корреспондентнүүдтэ зорюулжа, сентябриин 6-да Москвада зарлагдаhан пресс-конференци дээрэ эдэ тоо, баримтанууд дурдагдаа.

Марксизм-ленинизмын институдай бэлдэhэн, «Советскэ Союзай Коммунис партиин түүхын» hаяхан хэблэгдэн гараhан гурбадахи томой түрүүшын ном журналистнуудта харуулагдаа. Энэ ном Агууехэ Октябриин түлөө, тэрэнэй түйлалтануудые батадхахын түлөө тэмсэгшэ Ленинэй партиин баатар габьяада зорюулагданхай.

(ТАСС).

Хартаабха худалдан абаха түсэб дүүргэгдээ

Удмуртиин АССР-эй, Буряадай АССР-эй, Ярославска ба Костромской областьнуудай ажалшад Агууехэ Октябриин 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ мүрысэн, гүрэндэ хартаабха худалдаха жэлэйнгээ түсэб дүүргэбэ.

Бэлэдхэлэй пунктнуудта эды шэнээн хартаабха ороо гэбэл:

Ярославска областьhоо—116,6 мянган тонно,

Удмуртиин АССР-hээ —91,7 мянган тонно,

Костромской областьhоо—61,5 мянган тонно,

Буряадай АССР-hээ—21 мянган тонно,

Гүрэндэ хартаабха худалдалга үргэлжэлhөөр.

ГДР-эй 18 жэлэй ойдо зорюулагдаhан суглаан

Германиин Демократическа Республикын 18 жэлэй ойдо зорюулагдаhан, Москвагай ажалшадай түлөөлэгшэнэрэй баярай суглаан Литераторнуудай түбэй байшан соо октябриин 6-да болоо.

Суглаанай президиумдэ КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн А. Я. Пельше, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо В. Э. Дымшиц, соведэй, партийна, гүрэнэй ба олониитын ажал ябуулагшад hууба. ГДР-hээ СССР-тэ байдаг элшэн сайд Х. Биттнер, баяр ёhололдо ерэhэн немец айлшад хабаадаа.

Энэ суглаае КПСС-эй МГК-гай секретарь Р. Ф. Дементьева нээбэ.

(ТАСС).

ТОО, БАРИМТАНУУД

*** Совет засагай табин жэлэй туршада хүдөө ажахын продуктнууд 2,8 дахин ехэ абтадаг болоо. Советскэ Союз мүнөө дэлхэй дээрэхи ямаршье гүрэнhөө ехэ шэниисэ, хара тарая, ешмээн, саахарай свёкло, лён-долгунец, хартаабха, малай тоhо үйлэдбэрилнэ.**

*** Мүнөө манай орон дотор hарадаа бухы 1940 онойхиhоо олон трактор бүтээгдэнэ. Гансал 1966 ондо заводуудай конвейерhээ аяар 382 мянган трактор гараа. Харин 1970 ондо 600—625 мянган трактор гаргагдадаг болохоор хараалагдана.**

БАЛТА ХАДУУРАЙ БАТА НЭГЭДЭЛ

[...]р балта хоёрой хани ба-[...] манай совет байгуулал-[...]лдэ тэмдэг болонхой. Ха-[...]алта хоёрой бата нэгэдэл, [...] барисаан хүдэлмэришэн [...] колхозно тарияшадай ком-[...] тээшэ бата алхамаар [...]жа ябаhые гэршэлнэ. [...]ай заводой хүдэлмэри-[...] hайн hайхан ёho занша-[...]адхан, хүдөө ажахын [...]рилэгшэдтэй хани бари-[...] улам бэхижүүлжэ. хүг-[...] байнхай. Хадуур балта [...] хоорондоо таhаршагүй [...]отой нэгэ уг зорилготой [...] манай коллектив өөhэ-[...] жэшээ дээрэhээшье мэ-[...] абаhан байха.

[...]ээрөө хүдэлмэришэд, [...], совхозуудай ажалшадай [...] шадалаар манай совет об-[...]ын ниитын баялиг арьбад-[...] байна. Хүдөөгэй тарияа-[...] малшад талха тарая ур-[...], мяха, hү үйлэдбэрилнэ, [...] болон эдеэ хоолой про-[...]енность хүгжөөхэ түүхэй [...] хангана. Хүдэлмэришэн анги Эхэ оронойнгоо хүндэ промышленность байгуулжа, хүдөө ажахын элдэб машина зохёон бүтээнэ.

Заводоймнай хүдэлмэришэн анги өөhэдынгөө гол үүргэ, харюусалга бодотоор дүүргэнэ. Тэдэнэй гараар бүтээгдэн hаhабарилагдадаг хүсэ ехэтэй локомотив, шэнэ түхэлэй вагонууд Эхэ оронойнгоо ямаршье зүг тээшэ шэглэн ошоно. Тиихэтэй хамта заводой коллектив талха тарая ургуулжа, мал үсхэбэрилжэ байhан хүдөөгэй ажалшадта шадал зэргээрээ туhалдаг юм.

Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдтэ туhаламжа хүргэхэ, хоорондохи харилсаа холбоогоо бэхижүүлхэ зорилгоор манай коллектив хэдэн жэлэй саада тээ үүсхэл гаргажа, шефскэ туhаламжа үргэдхэхэ гэжэ республикынгаа хүдэлмэришэдые уряалhан байна. Тиихэдээ хүдэлмэришэн ангиин ёho заншал хүдөөгэй нүхэдтөө дамжуулан үгэхэ, ажалыень оньhожоруулха хэрэгтэ туhалха гэжэ хараалаа.

Тэрэ гэhэнhээ хойшо завод болон колхоз, совхозуудай хоорондо нүхэр ёhоной холбоо барисаан улам хүгжөө. Манай завод Яруунын аймагай совхозуудые шефтээ абанхай. Энээнhээ урда жэлнүүдтэ эдэ ажахынуудта горитой туhаламжа хүргэгдөө.

Заводой хүдэлмэришэд совет засагай алдарта ойн гүйсэхэ энэ жэлдэ абаhан уялгаяа бодотоор бэелүүлжэ байна. Исэнгын совхоздо 200 үнеэдэй байха байра баригдаа, тугалай байра дүүрүүтэй болоо. Яруунын совхоздо малай хэдэн байра, модо болбосоруулгын цех баригдажа байна. Аймагай түб тосхондо заводой хүсэ шадалаар Культурын байшан баригдажа эхилээ. Мүн «Комсомольский» совхозой хүдэлмэрилэгшэдтэ бодото туhаламжа хүргэгдэhөөр үнинэй.

Шефскэ туhаламжа хүргэхэhөө гадна колхоз, совхозуудта ошожо, хамтадаа хүдэлдэг байха юм. Хабарай полевой хүдэлмэриин үедэ заводой 25 механизатор Яруунын аймаг ошожо, тарая тарилсаа. Хуряалгын харюусалгатай үедэ 250 хүдэлмэришэднай Ярууна, 100 хүн Хэжэнгын аймаг ошожо, үбhэ, тарая хуряалсаhан байна. Онохойн совхозой 40 гектарай хартаабха малтажа үгөө. Заводой олон жолоошод эршэмтэйгээр ажаллажа, хүдөө нүхэдтөө hайн жэшээ харуулна. Тэдэнэр Мухар-Шэбэрэй, Улаан-Үдын хүдөөгэй аймагуудай ажахынуудай ургуулhан талха тарая, овощ зөөнэ.

Манай хүдэлмэришэд цех, участогуудта хүдөө ажахын машинануудай запасной частьнуудые бэлдэнэ, хэрэгтэй зэр зэмсэгээр, хэрэгсэлнүүдээр туhалдаг юм.

Ажалайнгаа дүй дүршэл халан абалсаха, дамжуулан үгэхэ зорилгоор коммунис ажалай ударнигуудай хамтын след үнгэргэhэн байнабди. Заводой болон Яруунын аймагай колхоз, совхозуудай түрүү механизатор, хонишод, hаалишад заводто ерэhэн юм. Слёдто хабаадагшад Агууехэ Октябриин hайндэрые ажалай бэлэгтэйгээр угтаха гэhэн гэмсэл дэлгэрүүлхыень заводой, мүн аймагай бухы хүдэлмэрилэгшэдые уряалhан хандалга баталан абаhан байна.

Заводой коллектив жэл ерэхэ бүри шефскэ туhаламжаяа үргэдхэнэ. Уранhайханай самодеятельностиин коллектив олон концерт хүдөөгэй ажалшадта харуулаа. Мүн тусхай 14 библиотечкэ эмхидхэжэ, холын отарын хонишод, hаалишадта бэлэглээ.

Хүдөөгэй ажалшадта ямар туhаламжын хэрэгтэй байhые тодорхойлжо, шадал зэргээрээ туhалха гэжэ хүдэлмэришэд оролдоно.

Тарияшад, малшад, механизаторнууд бухы совет арадые эдеэ хоолоор, промышленностиие эд хэрэгсэлээр хангана. Заводой хүдэлмэришэд хүдөөгэй хани нүхэдөө hайндэртэйнь амаршалаад, саашадаа амжалта түйлахыень хүсэнэ.

Ф. АБАГАЕВ,
ЛВРЗ-гэй завкомой түрүүлэгшэ.

Социалис оронуудай нүүрhэнэй промышленностиин хүтэлбэрилэгшэдэй зүблөөн

СУХУМИ, октябриин 6. (ТАСС). Нүүрhэнэй промышленностиин талаар СЭВ-эй 27-дохи зүблөөн эндэ зарлагдаа. Энээндэ Болгариин, Венгриин, ГДР-эй Польшын, Румыниин, СССР-эй, Чехословакиин түлөөлэгшэд хабаадана. Нүүрhэ малтан абалгые улам үргэдхэн хүгжөөхэ асуудалнууд, түлишэ үйлэдбэрилэн абалга ба хэрэглэлгые бүри арьбан hайн болгохо, шахтануудай, шанаржуулгын түхеэрэлгэнүүдые бүри оньhон нарин, тааруу зохид болгохо зорилгонууд зүбшэн хэлсэгдээ.

Нүүрhэнэй промышленностиин талаар СЭВ-эй саг үргэлжын комиссиин түрүүлэгшэ, Польшын Арадай Республикын Газарай баялиг гарган абалгын ба элшэ хүсэнэй промышленностиин министр Я. Митренга «Агууехэ Октябриин социалис революциин 50 жэлэй ой ба социалис оронуудай хоорондын экономическа харилсаанай шэнэ түхэл янза» гэhэн элидхэл хэбэ.

Хэдэ хэдэн делегацинуудай толгойлогшонор үгэ хэлээ, ...

ЕХЭ ИЛАЛТАДА ЗОРИГЖУУЛНА

ОЙН БАЯРАЙ хэзээ хэзээнэйхиһээ ондоохонь мэдээжэ. Агуухэ Ленинэй партиин хүтэлбэри доро Октябриин революциин мандаһанһаа хойшо тэбхэр табин жэл гүйсэхэнь. Энэ жэлэй эхилхэтэй хамта аймагай партийна организаци түүхэтэ ойе ажалай ёһотой амжалтануудаар угтахын тула ажалшадай дунда партийно-эмхидхэлэй, партийно-политическэ хүдэлмэри үргэнөөр үнгэргэжэ эхилһэн юм. Энэ жэл аймагаймнай партийна организациин түгэс хүсэнэй, политическэ болбосоролой шалгалта болоно.

Жэлэй эхилхэтэй сасуу партиин райком дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абахыень колхоз, совхозуудта дурадхахын тула таряашадаар, малшадаар, партиин гэшүүдээр зүбшэһэн юм. Жэшээлхэдэ, партиин райкомдо аймагай хуушанай һаалишад уригдаһан байна. Тэдэнэр ехэ һайшаалтай дурадхалнуудые, заабаринуудые оруулаа бэлэй. Тиихэдэ Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой һаалишад Октябриин 50 жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын тула социалис мүрысөөнэй эхи табижа, аймагайнгаа бүхы һаалишадые мүрысөөндэ уряалаа юм. Энэ уряал колхоз, совхоз бүхэндэ халуунаар дэмжэгдэн абтаа. Аймагайхид гүрэндөө һү худалдаха жэлэй түсэбые октябриин 15-да, социалис уялгаяа ноябриин 1-дэ дүүргэхээр шиидэһэн юм. Теэд хэрбээ һаалишадай дунда партийно-эмхидхэлэй, ниитэ-политическэ хүдэлмэри үнгэргэжэ, тэдэндэ ажалдаа таарүү зохид байдал олгоогүй хада уялга дүүргэгдэхэгүй. Энэ хүдэлмэриие ажахы бүхэндэ коммунистнууд толгойлһон байна. 20 хүнһөө бүридэһэн политэмхидхэгшэдэй бүлэг партиин райкомой дэргэдэ бии болгогдожо, тэдэнэр колхоз, совхозуудай отделенинүүдтэ эльгээгдэһэн байна.

Политэмхидхэгшэдэй үүргэ тон ехэ. Тэдэнэр байра дээрээ эхин партийна организацинуудай секретарьнуудта, партгруппоргнуудта бага бэшэ туһа хүргөө. Гэбэл политэмхидхэгшэд тэжээл бэлдэлтынишье, таряа хураалгынишье үедэ партийно-политическэ хүдэлмэри габшагайгаар үнгэргэнэ.

Ехэ һүнэй түлөө тэмсэлдэ аймагаймнай «Улаан Сэлэнгэ» газетэ эдэбхитэйгээр оролсоо юм. Газетэдэ саг үргэлжэ дүй дүршэлтэй һаалишадта үгэ үгтэнэ. Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой суута һаалишан Владимир Гомбоев, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой һаалишан, Социалис Ажалай Герой Пылжит Жалсанова болон бусадай дүй дүршэл тухай газетэдэ толилогдоһон байна.

Партийна организацинуудай, коммунистнуудай, бүхы малшадай оролдолго эрмэлзэл бага бэшэ илалта асарба. Манай аймагайхид һү худалдаха жэлэй түсэбые октябриин 15-да бэшэ, харин 4-дэ дүүргэжэ шадаба. 64000 центнер һү худалдахын орондо 64054 центнер худалдабабди. Тиигэжэ жэлэй түсэб 102,5 процент дүүргэгдээ, фуражна үнеэн бүриһөө 1785 литр һүн һаагдаа. Илангаяа Ленинэй нэрэмжэтэ колхозойхид ехэ илалта туйлаа, эндэхид жэлэй түсэбые 105 процент дүүргээ юм.

Ехэ һүнэй түлөө тэмсэлдэ олон түрүүшүүл шалгараа. Сэлэнгын совхозой һаалишан, партиин гэшүүн нүхэр Тадвашкина социалис мүрысөөндэ мүнөөшье шалгарна. Нүхэр Тадвашкина жэлэй эхилхэһээ хойшо үнеэн бүриһөө 4173,5 литр һү һаагаа. Тэрэнэй удаа мүн Сэлэнгын совхозой һаалишад нүхэд Булнтуева, Цыремпилова, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой һаалишан нүхэр Очирова, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой һаалишан нүхэр Тучинова, «Эрдэм» колхозой һаалишан нүхэр Ринчинова болон бусад ябана.

Түүхэтэ жэлэй дүүрэтэр аймагаймнай колхоз, совхозууд үшөө 12 мянган центнер һү худалдахаар эрмэлзэнэ. Энэмнай хооһон үгэ бэшэ.

Малшаднай Эхэ оронойнгоо 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулжа, гүрэндөө 25500 центнер мяха худалдаха социалис уялга абаһан юм. Энэ үндэр уялга хэр зэргэ дүүргэгдэнэб? Гурбадахи квартал соо нёдондоной энэ хутасаатай сасуулхада, 50 процентээр ехэ мяхан худалдагдаа гү, али кварталай түсэб 130 процентээр дүүргэгдэһэн байна. Ушарынь хэлэхэдэ, юһэ һарын туршада 20711 центнер мяхан худалдагдаа юм. Социалис уялгаяа ноябриин долоон болотор дүүргэхэбди.

Социалис уялгануудай дүүргэлтые партиин райком саг үргэлжэ шалгадаг юм. Энэ асуудал партиин райкомой пленумүүд, бюро дээрэ ходо хэлсэгдэжэ байдаг. Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой парткомой секретарь нүхэр Бамбаров, Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой парткомой секретарь нүхэр Бадмаев гэгшэд мяха тушаалга тухай элидхэлнүүдые райкомой бюродо хээ юм. Эндэ элирүүлэгдэһэн дутуу дундануудые дары усадхахын тула зохид хэмжээнүүд абтаһан байха. Мүн аймагай колхозууд, совхозуудта хонин ажалые саашань хүгжөөхэ талаар хэмжээ ябуулганууд тухай асуудал бюро дээрэ хэлсэгдээ бэлэй.

Ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, эхин партийна организацинуудай секретарьнар мал ажалай харюусалгата участогуудта коммунистнуудые эльгээнэ, тэдээнэй харюусалга дээшэлүүлнэ.

Партиин райком дүй дүршэлтэй һаалишадай, малшадай, хонишодой уулзалгануудые үнгэргэнэ. Тэдэнэй дунда ниитэ-политическэ, соёл болбосоролой хүдэлмэриие эрид һайжаруулха тушаа шанга эрилтэ эхин партийна организацинуудай урда табина. Холо, ойрын гүүртэйүүдээр, фермэнүүдээр, полевой стануудаар дээгүүр лекцинүүд уншагдана, хөөрөөнүүд үнгэргэгдэнэ, концертнүүд табигдана.

Ойн баярай жэлдэ баян ургаса хуряахын тула аймаг доторнай ехэхэн хүдэлмэри хэгдээ юм. Газар үйлэдбэрилгын культурые дээшэлүүлхэ арга боломжонууд тухай асуудалаар Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түсхай семинар зарлагдаа һэн. Энэ семинарта хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна организацинуудай секретарьнууд, тракторно-таряан ажахынуудай бригадирнууд хабаадуулагдаа. Бидэнэр иимэрхүү семинарнуудые аша туһатай гэжэ һананабди.

Аймагай таряашад гүрэндөө гуша мянган центнер таряа худалдахаар шиидэһэн байна. Тиихэдэ ойн баярай хүндэлэлдэ абтаһан социалис уялгамнай — 100000 центнер таряан.

Намарнай хүрэжэ ерэбэ, одоол баян намар лаа. Колхоз, совхозуудай полинууд дээрэһээ баян ургаса хуряагдана. Таряашадай, механизаторнуудай оролдолгын аша үрэ нимэл даа. Мүнөө үдэр, һүнигүй тушаалгын пунктнуудта ехэ мүрэнэй урасхал шэнгеэр таряан урдажа байна. Хуряалгын эгээл харюусалгата участогуудта коммунистнууд ябана.

Тельманэй нэрэмжэтэ колхоздо комбайнернуудаар, тоогуудые даагшадаар, бригадирнуудаар болон бусад тушаалда хори гаран коммунистнууд ажаллана. Колхозой нэгэдэхи, гурбадахи отделенинүүдтэ партийна группанууд эмхидхэгдэнхэй.

Баян намар аймагаарнай алхална. Мүнөөдэр аймагаймнай таряашад абаһан үндэр уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэжэ байна: гүрэндэ 87 мянга гаран центнер тушаагдаа бшуу.

50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ абаһан уялгаяа Сэлэнгын аймагай ажалшад амжалтатайгаар дүүргэхэ. Тэдэниие коммунистнууд толгойлно.

В. БАЗАРОВ,
КПСС-эй Сэлэнгын райкомой нэгэдэхи секретарь.

ТОО, БАРИМТАНУУД

*** СССР-тэ дэлхэй дээрэ эгээн түрүүшынхеэ авиаци хүдөө ажахыда хэрэглэгдэжэ эхилээ бэлэй. Гүрэмнай энээгээрээ дэлхэй дээрэ түрүүшын зэргэдэ ябана. Нёдондо авиациин хүсөөр бүхыдөө 55,8 миллион гектар таряалан үтэгжүүлэгдэһэн байна.**

*** Октябриин хубисхалай урда тээ хуушан Росси дотор хүдөө ажахын туршалгын 10 станци, туршалгын 13 поли, хоёр лаборатори, үрэһэ шалгалгын хоёр станци тоологдодог бэлэй. Мүнөө СССР дотор гансал хүдөө ажахын туршалгашэнжэлэлгын 178 институт, туршалгын, мүн селекционно 479 станци, туршалгын 1310 поли болон лаборатори, гүрэнэй 1650 сортоучастогууд тоологдоно.**

*** Советскэ Союз дотор жэлдээ хүн бүридэ 35,7 килограмм саахар үйлэдбэрилэгдэнэ. Энэмнай США-да үйлэдбэрилэгдэһэнһөө нэгэ хахад дахин ехэ гээшэ. Мүнөө орон доторнай 3,8 миллион гектарта саахарай свёкло таригдана. Энэнь революциин урда тээ таригдадагта орходоо зургаа дахин ехэ болоно.**

Томохон сагаан үбэлэй байшан, тэрээнһээ багашаг зуһалангай гэр, хонидой бэйра, хорёо хото, үбһэнэй сомоонууд аржылдана. Ойрохи нам хадынь ташалангаар һүрэг хонид таран бэлшэжэ, Хилганата талын бүмбэгэр сагаахан сэсэгүүд мэтээр харагдана. Эндэмнай, энээхэн Хабшараангын голой хүнхэртэ Мухар-Шэбэрэй аймагай «Эрдэм» совхозой суута хонишон Дугаржап Чимитов аяар хорин табан жэлдэ гэр булоороо ажаһууна, ажаллана ха юм.

Хонишоной газаа гүйлгэлдэн ерэхэдэмнай, үбһэ хуряалгын үе тулэг дундаа ябажа байба. Хонишон Дугаржап бүхы гэр бүлөөрөө хониинойгоо байрын газаахи хорёо соо үбһэ һүрилжэ, ехэл сулөө забдагүйгөөр ажаллажа байгаа һэн. Тэрэ хорёо соонь гурбан томо һүри түглылдэн һууна. Тээ урдуур, эгээл уһалагдаһан, үтэгжүүлэгдэһэн сабшалан дээрэ үшөө гурбан сомоо табигданхай. Хонишоной бага басаган, гурбадахи классай һурагша Верка үндэр хара мори унанхай, гүйлгэжэ ябаад бухал шэрэнэ. Нүгөөдэ үхибүүдынь — һурагшад ба студентнэр—мүн лэ булталдаа эхэ, эсэгэдээ туһалжа, үбһэ хуряалсана.

Дугаржап Чимитович зурагаан үхибүүтэй юм. Тэрэнэй һамган, үнинэй хонишон Долгор Доржиевна басагандаа бухал оруулжа, баһал сулөөгүй ябана хэбэртэй. Өөрөө Дугаржап Чимитович гартаа тармуур баринхай, сомоо дээрэ гарашоод, эгээн харюусалгатай ажалыень хэжэ, намарай ута ужаг бороо соогуур үбһэнэйнгөө гутаха үжэхэгүйн тулада һүрнэ шадамар бэрхээр нюруулжа байна. Хожомынь хэды хоноод ерэхэдэмнай, Дугаржап Чимитович морин косилкада һуушанхай, үбһэ сабшуулжа ябаа һэн. Одоошье хамаг ажал дууһыень хэжэ шадаха хүн байна даа гэжэ һанаа бэлэйбди!

Ахалагша хонишон хуушан хара шляпа, хара сатин самса үмдэнхэй, хүри улаан гонзогоршог нюурынь хүлэржэ, үдэшын наранай гэрэлдэ елэлзэн, жэгтэй ондоохоноор, һониноор харагдана. Сомоогой нюруулагдажа байха һамбаанда хонишоной һамган Долгор Доржиевнагай ойро ошожо, ажал хүдэлмэри тухайдань хөөрэлдэшэбэбди. Һалхи наранда хуургайтаһан нюуртай, хөөрүү хүхюу зантай хонишон эхэнэр үргэн ногоон дайдаяа һайхашаан, хөөршөөһэн нюдөөр хаймадан хараад, даруу номгон хоолойгоор хөөрэжэ эхилбэ:

— Тоолохо болоо һаа, аяар хорин табан жэлдэ үбгэн бидэ хоёр энээхэн Хабшараангын хүнхэртэ һууна гээшэбди. Эндэ түрүүшынгээ үхибүү түрөө һэм, эндэ үхибүүдни булталдаа ехэ болоо. Харин би өөрөө хадамда ошохоһоо урид арбаад жэлдэ эндэ байжа, эжытээ сугтаа колхозой хони харагша һэм. Пенсидэ гараһаар зургаадахи жэлнии ябажа байна. Тиигэбэшье ажалаа хэһэн зандааб. Шадалтай, хүнгэн байһан дээрэһээ миин һууха дурамгүй. Мүнөө отарада табан зуу гаран хонитойбди. Үбэлэй хагсуу хүйтэнэй үедэ, харалган бурэлгэн, һалхи шуургатай үдэр, мүн хонидой хурьгалха үеэр эдюулхэ гэжэ, энэ мүнөө үбһэ бэлдэжэ байна гээшэбди. Хонин бүридэ центнер үбһэн хүртэхэ байха. Мүнөөдэр зургаадахи сомоогоо бодхоожо байнабди, харин бүхы дээрээ найман сомоотой болохо зомди. Тэрэмнай бүхыдөө табан зуу гаран центнер болохо. Үшөө тиихэдэ хоёр һүри зелёнко абана бэзэбди даа, үбһэеэ хуряаһан хойноо. Теэд энэ бүхы тэжээлнай хаанашье хүрэхэгүй, хонидоо ехэнхидээ бэлшээжэл ондо оруулха болохобди. Ходо бэлшээжэл гарадаг гээшэбди, мүнөөшье жэлдэ тиихэ зон гээбди. Үбэлдөө бэлшээхэдэ бэрхэтэйхэн даа. Теэд хаана бэрхэшээлгүй юумэ байгша һэм. Игэжэл хүдэлжэ байналди даа, үйлэ хубидаа гомдоногүйбди, һайн лэ байна гэ бди...

Тиигэһээр байтарнай байсын саагуур наран хор Хабшараангые уруудан, нээр һэбшээлбэ. Дугаржап тович үбһөө нюруулжа аргамжаһаа шагтагалдан, бууба. Хажуудань ошожо шэлэлсэбэбди. Тиигээд лэ танилсахада болодог хөөр сагай уларил, малай тарг таряанай ургаса, бэеы мэндэ тухай хөөрэлдөөн удаахаанаар үргэлжэлбэ. үдэшын боро хараан үдэш жэ, холын хара хаданууд түрүүшын одо мүшэд Газаа улам хүйтэржэ, үдэш шээн шангаханаар һэрш ойрохи һүринүүдэймнай үбһэ, набшаһануудые арай хаар һаршагануулан ху Үдэшын бүрэнхы соогуур борын уяханаар дуулахань тобо. Газаа хүйтэн болоһын гоһон гэрэймнай эзэн ма тээ урижа, саашанхи хөө мнай дулаахан гэртэ үргэ һэн.

— Манай бригада ажал соондо оронхой. Совхоз ажахын тоосоондо ороһон найман бригадануудай нэгэ — гэжэ Дугаржап Чи яралгүйхэнөөр тамхяа б хөөрэнэ.—Совхознай бүхы отара боложо хубаарилагда шэн дүрбэ мянган хонито Табан жэлэйнгээ түсэбые

ПАРТИИН АНХАРАЛДА—МАНАЙ ХАРЮУ

Совет арадай һуудал байдал һайжаруулха тухай партиин Центральна Комитедэй сентябриин Пленумэй тогтоолые манай колхозой гэшүүд хүндэтэйгөөр угтан абабад. Таряашад, колхозниагуудай ажал хэрэгтэ бодотоор туһалха, гэр һуудалые һайжаруулха хэрэгтэ партимнай, засаг түрэмнай хододоо ехэ анхарал хандуулдаг. Энэнэй тодо нэгэ гэршэнь хадаа КПСС-эй ЦК-гай сентябриин Пленумэй тогтоолой ёһоор колхознигуудта пенси үгэхэ гуримда хубилалта оруулһан баримта болоно. Колхозой гэшүүдэй пенсидэ гараха наһые табан жэлээр доошолуулха, ажал дээрээ усалтаһан, үбшэлһэнһөө гурбадахи группын инвалид болоһон хүнүүдтэ пенси үгэхэ гэһэн шэнэ хуули халуунаар һайшаагдана.

Би мүнөө гушаад жэлэй туршада һаалишанаар хүдэлнэб. Үни удаан хүдэлһэнэйнгөө аша харюуда пенсидэ гараха, амарха сагтаа ябанаб. Тиибэшье дурлаһан, дүршэһэн ажалаа орхихоо һананагүйб. Бидэнэр, колхознигууд, партиин гаргаһан анхарал оролдолгодо харюу болгон, үшөө һ ажаллаха хүсэл түрэнэ.

Эгээ мүнөө үедэ би 15 үнеэ тугалтайнь харууһалн вет засагай 50 жэлэй ойн баярай социалис мүрысөөнд һан уялгаяа болзорһоо урид, сентябриин 20-до дүүрг дорхойлон хэлэбэл, хамта дээрэнь 8250 литр тоһолиг һ ха жэлэйнгээ уялга бэелүүлээд, түсэбһөө гадуур һү һ

Байгша ондо бүхы колхоз дээрэмнай үбэлжэлгэдэ хэл урда урданайхиһаа һайнаар ябуулагдана. Нёдо хиһоо ганса зелёнко хоёр дахин үлүү ехээр суглуулагд

Ойн баярай жэлэй дүүрэжэ байһан сагта улам һ хүдэлхэ дуран хүрэнэ. Ерэхэ жэлдэ мүнөө жэлэйхиһээ гуур абажа хэлэхэдэ, манай колхозой һаалишад һү 15—20 процентээр дээшэлүүлхэ аргатай. Тэрэнээ хэр рэнь бэелүүлхын түлөө бүхы шадалаараа оролдохоб

Х-С. ДУГАР
Ахын аймагай «Улаан Аха» колхозой һаал

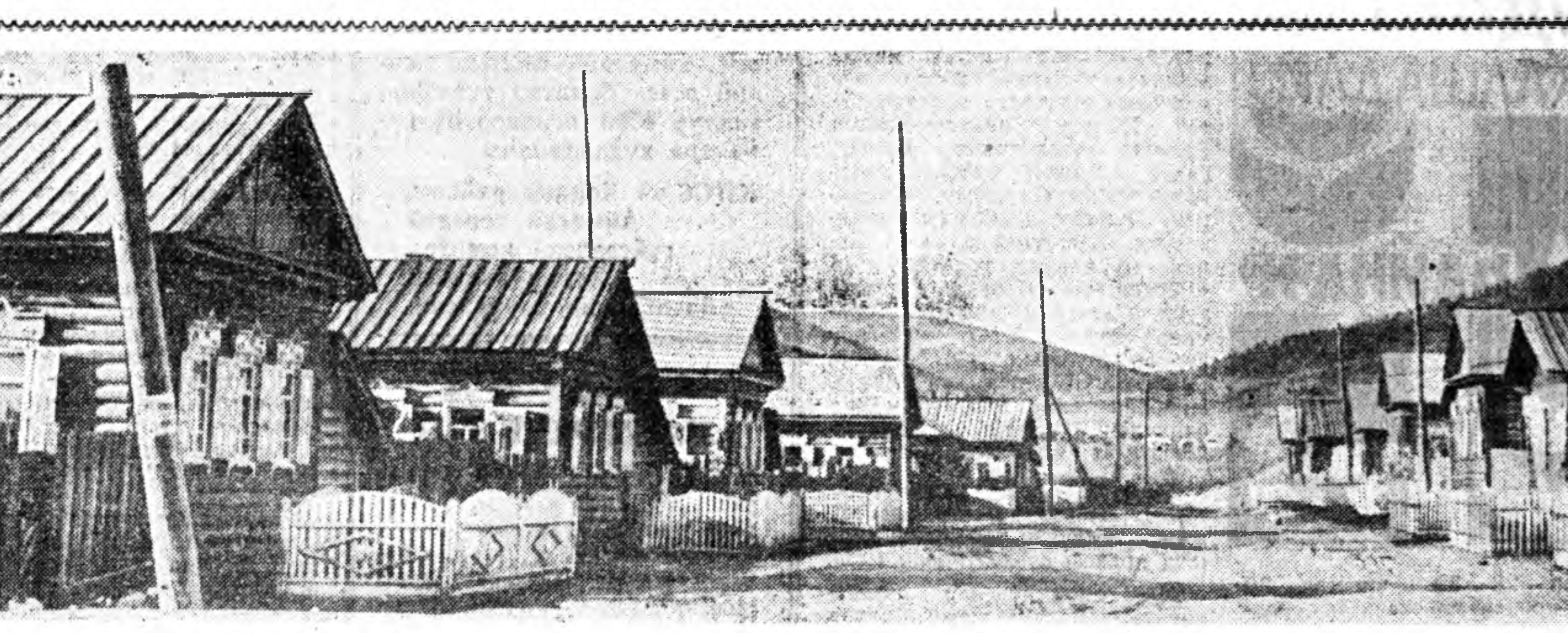

ХЭНЭЙ ТОСХОН ҺАЙ БЭ?—иимэ мүрысөөн респуб мнай хүдөө нютагуудаар, то хотонуудаар ойн баярай урд дэлгэрбэ. Энэ мүрысөөндэ эх бигшадай нэгэн—Мухар-Шэб аймагай «Знамя Ленина» ко Колхозой центр, отделени, б дануудай тосхонууд һүүлэй нүүдтэ танигдахаар бэшэ б роо хубилаа, шэнээр мүндэл доо. Хушуун-Үзүүр, Калин Дээдэ-Сутай, Харгааһата гэхэ нютагуудта шэнэ түхэлэй нууд толотоно. Дээдэ-Сутайн нуудай гэрнүүд газаа дос шэрдэгдэнхэй, гудамжануу гоёогдонхой. Совет засагай 50 лэй ойн үдэр хүрэтэр эндэхи т нууд бүрн һайхан болохо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Калиновк хоной нэгэ гудамжа.

Э. ЛАПИНАЙ фото.

ХАМТЫН АЖАЛАЙ ҺАЙХАНДА

I. Нойрһоо һэриһэн тала

ТАБИН ЖЭЛЭЙ саада тээ Буряад орон хаанта Россиин эгээл заха, дүлии балай, барга харанхы нютагуудай нэгэн байгаа.

Илангаяа хүдөө ажахынь ехэ гээгдэнги байһан. Ороохо таряан болон бусад ургамалнууд тон бага таригдадаг, ургасаньшье ахирхан һааб даа. Теэд муу морин модон анзаһан хоёроор юун өөдэтэй газар элдүүрилэгдэхэб даа, ойлгосотой ха юм. Эндэхи буряад зон таряан ажал эрхилхэ гэжэ мэдэдэггүй шахуу байгаа бшуу. Тэдэнэр гол түлэб адууһа мал үдхэжэ, агнуури хэжэ, хоолойгоо тэжээдэг бэлэй. Буряад зоной тон тулюур туйган, үгытэй ядуу байдал тухай үнгэрхэдөө эзэн хаанай хуулита хэблэлшье тэрэ үедэ мэдэрхэ баатай болоо һэн. «Мүнгэ зөөри түрэсэ ехэтэйгээр үгэлсэжэ, абалсажа, бэе бэеэ мэхэлхэ, мүлжэхэ ябадал буряад зоной ажабайдалда тон ехэ хохидол ушаруулна. Баян хүн, ноёншье гэжэ адли болошоо, гулбаа, старостанар, дүүмын заседательнууд, тайшаанар нютаг нугадаа зоргоороо аашалалдажа, хоорондоо түрэл гарал боложо, тэндэхи бүхы хэрэг үйлые өөһэдөө мэдээд, дураараа хэдэг байһан дээрэһээнь олон ниитэ зоной ажабайдал ехэ хүндэ хүшэр боложо байна» гэжэ тэрэ үеын сэрэгэй-статистическэ шэнжэлэл соо бэшэгдэһэн байдаг.

Европын хэдэн гүрэнүүдэй багташаха үргэн уужам, баян дэлгэр газар дайдаяа анханһаа бэлиг шадабари ехэтэй ажалша, малша буряад зон өөһэдөө эдлэхэ, хэрэглэхэ аргагүй, ходол газараар дутажа зободог һэн. Эгээл үрэжэлтэй һайн газарынь хаанай засагай мэдэлдэ, баяшуулай, ноёдой, ламанарай мэдэлдэ байгаа бшуу. Байгал далай шадархи бүхы 54,5 миллион десятина газарай аяар 37 миллион десятинань хаанта засагай гарта байһан. Үшөө 1 миллион үлүүтэй десятина газар ноёдой, дасан дугангуудай мэдэлдэ бэлэй. Баяд, ноёд, кулагууд бүхы зоной оройдоол 5 процентнь байбашье, үгытэй хүн зонһоо хоёр-гурба дахин олон адууһа малтай байгаа. Худанай тайшаагай туһалагша Дашинов гэгшэ 120 десятина таряанай газартай, 15 десятина эгээл һайн сабшалантай, 125 толгой адуу моритой, 700 эбэртэ бодо малтай, 1000 гаран хонитой байһан гэхэ.

Харин тиихэдэнь газар дээрээ хүдэлжэ, тэндээ ороохо таряа ургуулжа, адууһа мал адуулжа байһан хүн зониинь бүхы газар дайдынгаа оройдоол гурбанай нэгэ хубиие эдлэхэ эрхэтэй бэлэй. Һайн һайн газарнуудые баяд, ноёдой хомхойгоор булимтаржа абашаһан дээрэһээнь үгытэй ядуу зон таряалан, сабшалан, бэлшээриин газар тэдэнһээ зээлеэр абажа эдлэхэ баатай болодог һэн. Тэрэнэйнгээ түлөө даагдаша дабагдашагүй ехэ түлбэри үгэжэ, үри шэридэ орохо. Тэрэ үринь жэлһээ жэлдэ хорохогүй, харин улам ургажа, нэмэжэ байха.

Таряашадай олонхинь өөһэдөө газаргүй, малгүй дээрэһээ баяшуулда хүлһөөр хүдэлжэ, таряалангынь элдүүрилдэг, үбһыень сабшадаг, малынь адуулдаг байгаа.

Агуухэ Октябриин социалис революци Россиин бусад арадуудтай адли буряад зониие хэтын зоболон, дарлалта, мүлжэлгэһөө сүлөөлжэ, шэнэ һайхан сүлөөтэ байдалай нара мандуулан, үргэн сэхэ зам олгожо үгөө. Коммунис партиин сэсэн мэргэн хүтэлбэри доро буряад арад Совет засагай жэлнүүдтэ экономико болон соёл культураяа болбосоруулан хүгжөөхэ талаар үзэгдөөгүй ехэ амжалта туйлаа. Энэ гайхамшагта тэмсэлэй үедэ ажалша, малша буряад арад нилээд ехэ бэрхэшээлнүүдые дабан гараа.

Империалис дайнай, илангаяа граждан дайнай жэлнүүдтэ хариин эзэмдэгшэд, сагаантан орон нютагыемнай дээрмэдэн хооһолжо, Буряад ороной хүдөө ажахые улам бүри уруу дараһан байна. Үшөө тэрэнэй хажуугаар 1921—1922 онуудта тон ехэ ган гасуур тохёолдожо, хүдөө ажахые бүришье ехэ гай хохидолдо хүргөө. 1923 ондо 1916 онойхитой сасуулхада, эбэртэ бодо мал 23 процентээр, хонид—50, гахай—58 процентээр үсөөржэ, таряанай газар 30 процентээр хороһон байна.

Иимэ хүшэр хүндэ байдалай тохёолдоод байхада, Коммунис парти, Совет засагнай буряад арадта сэгнэшэгүй ехэ туһаламжа хүргөө.

1923 ондо Буряадай Автономито Совет Социалис республика тогтоогдоһонһоо хойшо эндэ экономическа болон соёл гэгээрэлэй хүдэлмэри илангаяа үргэн дэлисэтэйгээр хэгдэжэ эхилһэн. Буряадай Автономито Совет Социалис республикые байгуулалга хадаа буряад арадай ажабайдалда айхабтар ехэ түүхэтэ удха шанартай ушар байгаа. Буряадай АССР бии болгохо тухай үүсхэл гаргаһан манай арадуудай агуухэ багша В. И. Лениндэ республикымнай ажалшад хизаарлашагүй ехэ баясхалан хүргэнэ.

Республикын бии болохо үедэ бүхыдөө 134 мянган га тарялан, тэрэ тоодо 126,3 мянган га ороохо ургамалнууд, 16 мянган га шэнисэ, 2 мянган га хартаабха, 700 га овощ таригдадаг һэн. Эбэртэ бодо мал бүхыдөө 364,5 мянган толгой, тэрэ тоодо 156,5 мянган үнеэд, 271 мянган хони, ямаад, 147,3 мянган толгой адуу морид тоологдодог байгаа. Ороохо таряанай ургаса, адууһа малай ашаг шэмэшье тон бага һааб даа.

Хэр үгһаа хойшо буряад зон гол түлэб адууһа малаа туугаад, тэдэнээ адуулжа, нэгэ нугаһаа нүгөө нуга руу зөөжэ, һуури байраяа жэлдээ хэдэн дахин һэлгэжэ, нүүжэ байдаг һэн. Жэшээнь, сабшалангай байһан газарта үбэлжөөд, бэлшээридээ дүтэ зуһадаг байгаа. Эндэ тэндэ таража һуудаг нүүдэл ажабайдалтай буряадуудые нэгэдхэжэ, хамтын ажалда оруулха, болбосон һайн байдалтай болгохо гээшэ бэрхэтэйхэн хэрэг бэлэй. Тиимэһээ тэдэниие нэгэ газарта һуурижуулха, түбхинүүлхэ гээшэ тэрэ үеын ажахын болон политическэ тон шухала зорилгонуудай нэгэн байгаа. Энээниие бэелүүлхын тула партиин обком горитой хүдэлмэри ябуулаа.

II. Арюун замай эхин

ТАРЯАШАДТА, илангаяа үгытэй тулюур зондо, Советскэ правительство мүнгэ зөөри үгэжэ, урьһалжа, хүдөө ажахын машина, зэмсэг, үрэһэ хүрэнгөөр хангажа, ехэхэн туһа хүргэдэг һэн. Мүн баяшуулда налог ехээр ашаад, үгытэйшүүлэйхиие хүнгэлдэг байгаа. Гансахан 1926—1927 онуудта республикын хүдөө ажахыда 10 мянган плуг, 540 сеялкэ, 335 косилка, 325 молотилка гэхэ мэтэ, 9,3 мянган центнер үрэһэнэй таряан үгтөө.

Энэ үе соо адууһа малай үүлтэр һайжаруулха талааршье түрүүшын алхам хэгдэжэ эхилһэн.

Кооперативна эмхинүүдые бии болгохо гээшэ хүдөө ажахые хүгжөөхэ, үмсэ таряашад, малшадые, хамтын ажалда оруулха түрүүшын алхамуудай нэгэн байгаа. 1926 ондо республика дотор элдэб түхэлэй таби гаран кооперативууд эмхидхэгдэжэ, тэндэ мянга һайса гаран жэжэ ажахынууд ороһон юм. Тэдэ эмхинүүдэй хэды ехэ удха шанартай байһаниие Кабанскын аймагай Твороговско мелиоративна хамтаралай жэшээ элитээр харуулна. Энэ кооператив 1926 ондо эмхидхэгдэжэ, тэрээндэ 80 айл ороо. Тэрэ хамтарал гүрэнһөө удаан болзорой урьһаламжа абажа, уһанда абтадаг сабшалан дээрэ хоёр жэл соо 7,5 километр утатай хаалта баряад, 1227 га сабшалангай, таряанай газар ашаглаһан байна.

Хүдөө ажахын кооперативууд таряашад, малшадые хамтын ажалда хабаадуулха, колхозуудые эмхидхэхэ бэлэдхэл боложо үгөө. Республикын бии болоһонһоо хойшо үнгэрһэн үе соо хүдөө ажахымнай саг үргэлжэ хүгжэжэ байна гэжэ 1927 оной ноябрьда болоһон областной партийна конференци тэмдэглээ. Гэбэшье адууһа малай тоо толгой түргэн олошорногүй, ашаг шэмэнь бага байна гэжэ баһал конференци тэмдэглэһэн. Илангаяа тэрэ үедэ байһан тарую жэжэ, ашаг багатай ажахынуудта элдэб орёо оньһон машина техникэ хэрэглэхэ, тарялан, сабшалан һайнаар үтэгжүүлхэ аргагүй байгаа. Тиимэһээ газарай ургасые эрид дээшэлүүлхэ, эдеэ хоолой зүйлнүүдээр оронойнгоо эрилтые хангаха зорилгые амжалтатайгаар бэелүүлхэнь бэрхэтэй байһан. Тэрэ үедэ колхоз, коммунанууд тон үсөөн, үшөөл нилээд ехэ газарые баяд, ноёд эзэлһэн зандаа байгаа.

1929 оной апрельдэ Буряадай АССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ табан жэлэй түсэб баталан абтаһан. Тэрэ табан жэлэй түсэбэй ёһоор хүдөө ажахыда 16 миллион түхэригэй мүнгэ зөөри һомологдобо. Энэ мүнгэ зөөри гол түлэб хүдөө ажахын хүдэлмэриие оньһожоруулха, машинно-тракторна станцинуудые, машинаар үбһэ сабшаха станцинуудые, совхозуудые байгуулха, газарай реформо хэхэ, мал ажалые хүгжөөхэ гэхэ мэтэ хэрэгсэлдэ зорюулагдажа һомологдоһон байна.

Тиигээд 1929—30 онуудта Буряад орон доторнай колхозууд олоор эмхидхэгдэжэ захалаа. Хэрбээ 1926 ондо оройдоол 28 ажахы колхоздо ороһон байбал, 1929 ондо республика соо 5750 хубиин жэжэ ажахынуудһаа бүридэһэн 311 колхоз бии болгогдоод байгаа. Тиихэдэ 1928 ондо колхозуудта ниитын малай тоо 14,7 мянган толгой байгаа һаа, 1929 ондо тэрэнь 64 мянганда хүрөө. Таряанай газарай талмайшье оройдоол нэгэхэн жэл соо 4,1 мянган гектарһаа 16,9 мянган га болотороо үргэдхэгдөө. Хамтын ажал—колхозуудай иимэ түргэнөөр олон ной гол шалтагаан юуб дунда шадалтай таряаша, зон колхоздо олоороо ор халаа ха юм. Мүн тэрэ хидхэгдэһэн совхозуудай ехэхэн үүргэ дүүргээ. Ажа модхоод, нэгэдхээд, социа римаар эрхилхэдэ алишье раа ашагтай байна гэжэ х түрүүшын колхоз, совх жэшээ дээрэһээ һайн о абаа. 1928 ондо байгуул Борьёогой совхоз бүхыдөө ган толгой хонидтой һэн. адууһа малаа түрүү з ёһоор үдхэжэ, бэшэ ажахы һайн жэшээ харуулаа. Б аймагта эмхидхэгдэһэн Ажал», Алайрай ай «Идеал», Баргажанай аймаг бижал», Сэлэнгын аймагай шевик» гэжэ хүдөө ажах тельнүүд—түрүүшын кол өөһэдынгөө эмхитэй һайн, тэ ажалаараа үмсын ай ехэхэн хүмүүжүүлхы нүлөө дэг бэлэй. Хамтын ажахын рэнэй туһаламжаар маши никэ худалдан абажа, бүхы гаа сортовой үрэһөөр тари рэнэй ашаар ороохо тарья гасашье ехээр абадаг һ шээлхэдэ, 1926 ондо А аймагта үмсын айлнуудай на газарһаа 64.2 пүүд абажа байхадань, комму десятинын 85 пүүд ороохо даг байгаа. Малаашье һайн рууһалжа, зүбөөр эдеэлүү ашаар баһал үмсын айлнуу ходоо ехэ һү, мяха абад 1928 ондо Буряадай АССР хозууд бүхыдөө оруул ороохо таряанай 55 про үгэдэг болоһон. Харин т

...мянган хонитой болохо-

...ажахын тоосоото брига-... хүдэлмэри һонирхуулна ... тэрэмнай тиимэшье орёо ... юм даа. Валовой про-...һанайнгаа зэргээр гэхэ ... нооһо, мяханай болон түл-...гаа зэргээр ажалай түл-...даг байнабди. Тэдэнние ... һаа, ехэ түлбэри аба-... даа. Ажалаймнай чимэ ... хонишодой урмашалые ни-... ехээр дээшэлүүлжэ, гэдэ-... оролдосотой бэлгоо. ..., сабшалан, зелёнко та-...ар тэдээндэ даалгагдажа ... тиигээд лэ тэдэнэр тэрээн ... өөрынгөө дураар «ёсхор ...» байна: сабшалангаа ... үтэгжүүлдэг, зелёнко та-...рэнээ харууһалдаг, хожо-...о, зелёнкоёо хуряажа аба-... бшуу. Мүн машина, зэм-... хара даалгагдажа үгтэ-...өөл, шадаал һаа ехэ тэ-...баха гэжэ оролдонобди. ... гэхэдэ, эгээн шухала юу-... тэжээл хаям даа. Үбэлэй ... хүйтэнэй үедэ тэжээл-... хаана ошохобши? Гэбэшье ... хонидоо бэлшээжэ ондо ... гэшэ бээзбди даа. Иигээд ...алмэрилжэ байналди даа, ... дээрэ балай һайрхахашье ... ты даа. Байһаар байтар-...гдэнэ, харагдана бэзэ, — ...гаржап Чимитович нюдөө ...нээр анилган, шогтой ...һанаар хэлэбэ.

...буряад ажалшанай, хони-...нэй дараа зангые ойлгоно-... Хэды дараа зантай бай-... һаань, тэрээнтэй уулзаха-... совхозой парткомой сек-... 3-дахи отделениин эрхилэг-... энэ отделениин зоотехник ... хөөрэлдэжэ. Хонишон ... хорин табан жэлэй хүдэл-... үрэ дүнгые, илангаяа һүүл-...урбан жэлэй амжалтые һу-...һан байгаабди. Дугаржап ... бүхы наһаараа гол тү-... ажал дээрэ, һүүлшынгээ ... табан жэл хонин ажалда хү-...һэн байна. Хэзээ бүхэндэ һайнаар ажаллажа, хүн зоной дунда нэрэтэй, хүндэтэй ябана. Тэдэ олон он жэлэй туршада хэды олон хони, хурьгад тэрэнэй гар дээгүүр гараа гээшэб! Тэрэниие тоолоходо бараха юм аалши? Һүүлшын гурбан жэлэй хугасаа дотор Чимитовэй бригада 100 хонин бүриһөө жэлдээ 100—102 хурьга абаһан, хонин бүхэнһөө 3—3,5 килограмм нооһо хайшалһан байгаа. Олон жэлдэ оролдосотой һайнаар ажаллаһанайнгаа түлөө Дугаржап Чимитов хэдэн арбаад грамота болон дипломуудта хүртэһэн байна. Тэрээндэ «Республикын эрхим хонишон», «Аймагай хони үсхэбэрилгын мастер», «Коммунис ажалай ударник» гэһэн нэрэ зэргэнүүд олгогдонхой. Тиигээд һүүлдэнь, үнгэрэгшэ жэлдэ гүрэн түрынгөө эгээн дээдэ зэргын шагналаар—Лениинэй орденоор шагнагдаһан байна. Ёһотойл ажалшан—коммунист, даруу зантай хонишон буряад гээшэмнай иимэл ха юм даа, альган дээрэ байһандал тобойжо, тодо һайхаар харагданал! Иимэ хүнүүд үргэн сагаан Түгнын талада олон лэ.

Һара сагаан бэшэ, харанхы бүрүүл һүни. Үргэн ехэ бэлшээридэ бэлшэжэ гараһан адуу малай һүрэгүүд шэнги тоо томшогүй олон одо мүшэд харанхы хара огторгойдо яларан толорон аржылдаба. Хабшараангын хүндые уруудан, хэдэн модо гүйлгэлдэхэдөө һүниин бараан соогуур номгохоноор дууран бууһан Түгнын талада гаража ерэбэбди. Тэрүү урдуур Боом тосхоной галнууд, үшөө саагуурнь совхозой түб һууринай галнууд яларжа, огторгойн одо мүшэдэй газарта буужа ерэһэн мэтэ һанагдана.

Мэнэ һаяхан уулзажа хөөрэлдэһэн суута хонишоной дүрэ шарай нюдэндэмнай тодохоноор харагдана. Шулуутай майла, гүбээнүүд дээгүүр тахатай моринойнь түбжэгэнэсэ харайлгахань шэхэндэ элихэнээр дуулдаһан шэнги. Харана гүт, тэрээхэн шобогорхон толгой дээрэ үбгэжөөлнай гүйлгэжэ гараад, моринойнгоо ама татаад, шулуун шэнгеэр хүдэлхэеэ болин байшаба? Гараараа нюдөө һарабшалаад, холуур саагуур, Түгнын талын ногоолиг боро нюрган дээгүүр хёрхоор шэртэнэ. Тэндэ юу обёорол ааб? Байгалай сагаан долгинууд мэтээр сайбалзажа, худөө талаар жиинян бэлшэжэ ябаһан суута отарынгаа хонидые хараба гү. Үхэр малайнгаа ёһотойл барлаг болоһон урданай малшад тухай бодолгото болоходоо, тэдэнэй хүшэр хүндэ байдалые өөрынгөө ажал хүдэлмэритэй, жаргалтай һайн байдалтай ябашье сасуулхын аргагүй юм байна гэжэ шэбшэжэшье болоо. Магад үшөө ондоо юумэн тухайдашье, үргэн сагаан Түгнынгөө, түрэһэн буряад нютагайнгаа, түрэл «Эрдэм» совхозойнгоо ерээдүйн жаргалта һайхан байдал тухайдашье, холын хараата түсэбүүд, барагдашагүй ехэ арга боломжонууд тухайдашье һанаандаа оруулжашье, болоо буурал сагаан толгойто хонишомнай, яажа мэдэхэбши.

Тиимэл даа, бүри һаядаа алдарта табин жэлэйнгээ ойе һайндэрлэхэеэ байһан зүблэлтэ оронойнгоо ерээдүйн гайхамшагта һайхан байдал тухайда суута хонишомнай бодоно ха юм, юундэб гэхэдэ, үргэн сагаан Түгнын малшадай һанал бодол, хуби заяан агууехэ Эхэ оронойнгоо заяантай таһаршагүй холбоотойл.

Үргэн сагаан Түгнын талаар һэрюухэнээр һэбшээлжэ, нарин шаргал хилганын алтарма зээлэхэч залаае һэмбэлзүүлэн үлеэнэл. Дэлгэр уужам зүблэлтэ оронойнгоо улам саашадаа хүгжэн мандахын тулада жабхаланта ульгам ажалай жабартайхан һалхин үлеэнэл, хөөрэн хүхинэн, хүүен дуулан үлеэнэл: Хилганата талымнай сээжэ дээгүүр худөөгэй һайхан сэсэгүүд лэ, бүмбэгэр сагаахан хонид лэ! Хойноһоонь һалангүй дахагша Түгнын түрүү хонишон, орденто абгай Дугаржап лэ...

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Д-Ж. Чимитов.

РЕПОРТАЖ

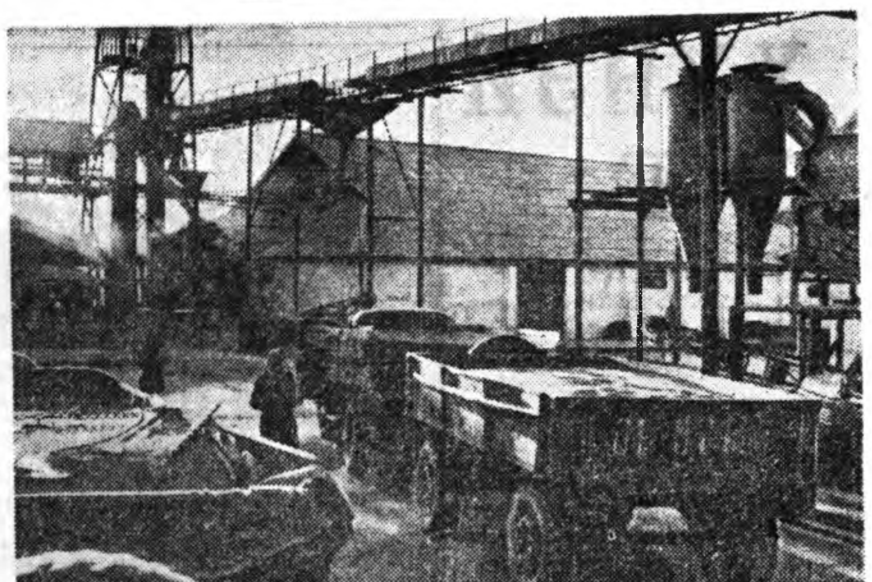

шэнэ газар

1. ТҮҮХЫН НЭГЭ ХУУДАҺАН

УРДА ХАДАНУУДАЙ хабшал сооһоо харьялан урдаа Гаарга голһоо баруулжаа аяар Баян-Гол хүрэтэр Баргажан мүрэнэй урда эрье зубшаһан, Икадай хадануудай хойто хормойе хүнүүд юундэшьеб даа «Хүнтэй» гэжэ нэрлээ. Урдань, хэдэн зуун жэлэй саада тээ, үрэжэл һайнтай энэ газар дээрэ хүн зоной, адууһа малай мүр уланшье харагдадаггүй байһан. Харин эндэ хүнүүдэй ажаһуужа, адууһа мал үдхэжэ эхилхэтэй сасуу энэ газар «Хүнтэй» гэжэ нэрлэгдээ. Тиигээд Хүнтэй талын хүжэ ногоон дэбисхэр дээрэ жэлэй дүрбэн сагта нютагай баяшуулай адуун һүрэг бэлшэдэг байһан. Адуун һүрэгэйнгөө тоо толгой мартатараа баяжаһан эдэнэр үгытэй ядуу хүнүүдые, үншэн хэнзэ үхибүүдые заража, тоһон соо умбажа, торгон соо хүльбэрдэг һэн. Хэдэн дабхар дарлалтада байһан арад зон Хүнтэйн заха хизааргүй үргэн тала дайдада ажаһуужа, адууһа мал үдхэхэ, үрэжэл һайнтай энэ газарые элдүүрилхэ эрхэгүй байһан. Харин энэ эрхэ хэдэн заяанай үгытэй арадта Агууехэ Октябриин хубисхал, Аврорын һүр жабхаланта нээрээн элгоо. Хорёод оной һүүл багаар Дэрээн нютагта түрүүшын коммуна эмхидхэгдэжэ эхилээ бэлэй. Нютагай үгытэйшүүл «Блюхер» гэһэн артель байгуулжа хамтараа. Гушаад онуудай тэн хахад багаар артель хүсэ шадалтай боложо, Хүнтэйн талануудай шэнэ газар хахалжа эхилнэ. Тэрэнһээ хойшо хэды олон хүн энэ газартай хуби заяагаа, ажабайдалаа холбооб даа. Тоолошогүй олон. Эдэнэй нэгэн тухай мүнөө хөөрэмөөр.

2. ТҮРҮҮШЫН ЗАГУУН

ХАГСУУ ХАРА һалхитай хабарай нэгэ үдэр. 1936 он. Хүнтэй дээрэ хүл хөөрсэг. Моридой турьяхань, сарнуудай утаар мөөрэлдэхэнь, хүнүүдэй унаа бадашахань, гүрэмэл ташуурнуудай агаар хаха зуран эндэ тэндэ шаб гэхэнь, плугуудай тоһодогдоогүй мөөрнүүдэй уйдхартайгаар жнигаһахань булжамуур шубуухайн жэрьеэнтэй, хүхын дуунтай ниилэн, агаарта тунана. Энэ «Блюхер» адтелиин таряашад газараа хахална гээшэ.

Хэдэн километртэ утаар татагдаһан загуунда ехэл олон морин плугууд ябана. Бултанай хойно арба гаран наһанай үшөө гүлмэрхэн хүбүүнэй морин анзаһанай эшэ нарииихан гарнуудаараа бэхим шангаар адхаад ябахань харагдана

— Тэхэлээн, далан бү гарга!— гэжэ хүбүүндэ хажуу тээһээ хэншьеб даа хашхарна. Эндэ тэндээ ударжа һангиршаһан хубсаһатай энэ хүбүүн моринойнгоо ама татажа, тэрэнээ загуунние дахуулан ябуулхые оролдоно. Хүбүүнэй хоёр һаншагһаань, духаһаань хүлһэн бушхана. Плугай хүндэ гээшэнь. Хүбүүн хэды тиимэшье һаань, урдаа газар хахалжа ябаһан хүнүүдһээ гээгдэхэгүйе оролдоно.

Тэхэлээн загуунайнгаа дүүрэхэдэ баяртайгаар һанаа алдажа, плугаа газарта унагаана. Тэрэ эгээн түрүүшынгээ загуун татаа. Түрүүшын загуун, түрүүшын дабаан. Баярлангүй яахаб даа.

Эхэ эсэгэһээ хара багаһаа таһаржа боргожоһон энэ хүбүүн эгэшээ дахажа Хүнтэй ерээд, иигэжэ мүнөө хүнэй хүлэй гэшхээгүй шэнэ газар хахалжа, шэнэ ажабайдал эхилээ бэлэй...

3. УГ ЗАЛГАМЖАЛАГША

ХҮНТЭЙ... Хайшаашье хара—таряагаар бүрхөөгдэһэн заха хизааргүй үргэн талаан дайда. Намартаа эндэ хэдэн мянган гектарта таряан талын һэбшээнһээ далай мэтэ долгилон байдаг.

Гушаад жэлэй саада тээ «Блюхер» артелиин таряашад орой 400—500 гектар газар элдүүрилдэг байһан. Тиихэдэ таряа хуряалгын, газар хахалалгын бүхы хүдэлмэри мори, үхэр унаагаар бүтээгдэдэг байһан. Жэшээнь, тэрэ үедэ колхоз дотор орой 20 плуг, 20 борной тоологдогшо бэлэй. Тиихэдэ таряа тарилгада, мүн хуряалгада 80—120 унаа ябадаг байһан.

...Халюуран долгилһон таряалан соогуур комбайнууд хойно хойноһоо шуумайна. Эдэнэр таряа баалда унагаана гээшэ.

Уданшьегүй тэдэнэй хажууда совхозой директорэй сэнхирэхэн «Волга» хүрэжэ ерэбэ. Автомобиль сооһоо директор Сультим Абидуевич Цыбиков, бригадир Мунко Цыденович Буралов, үшөө нэгэ залуухан хүбүүн гаража ерэнэ. Түрүүлээд ябаһан комбайн «Волгын» хажууда хүрэмсөөрөө зогсоно. Тэрэнэй гэшхүүр дээрэһээ набтаршаг бэетэй, харахада харахан шарайтай хүн буужа, бултантай мэндэшэлдэбэ.

— Нёдондо һөөг бургааһанһаа сэбэрлэжэ, түрүүшынхеэ хахалһан шэнэ газарaймнай ургаса хэр гээшэб даа?—гэжэ директор һонирхоно.

— Ургаса яһала һайн. Гектарһаа 20—25 центнер таряан хуряагдахань ха. Үшөө хүнэй хүрөөгүй амиды газар Хүнтэйдэмнай ехэл даа. Энэниие сэбэрлэжэ, таряа тарья һаа, — гэжэ Тэхэлээн Санданович хэлэнэ.

— Зүб хэлэнэш. Хүбүүншни һургуулидаа ябаа гү? Энэ Андрей Будаевые комбайн жолоодуулжа һургыш даа. Ёһотойл таряашан болгохо аабзаш даа,—гэжэ директор энеэбхилнэ.

— Болохо даа, болохо. Гансал бэрхэшээлһээ сухариха хэрэггүй,—гэжэ комбайнер залуухан хүбүүндэ хэлэнэ.

Тэрэнэй комбайнай һууриһаа хүдэлхэтэй хамта директор гараараа даллана.

— Сультим Абидуевич, хараад байгаарайгты, Тэхэлээн Цыденов энэ хүбүүе ёһотойл таряашан болгохол байха. Тэрэнэй долоодохи класста һурадаг Цэбэг хүбүүень мэдэхэ аабзаг. Бүхэли зундаа эсэгэтэйгээ хүдэлөө. Багашье һаа, шадамар бэрхэ хүбүүн даа,—гэжэ бригадир хэлэнэ.

— Газарнай шэнэ. Шэнэ газар үшөө хахалхабди. Залуушуулые дахуулжа, ёһотой таряашад болгохол хэрэгтэй,—гэжэ директор хэлэнэ.

...Коммунист Тэхэлээн Санданович Цыденов бүхы наһаяа Хүнтэйн талануудта үнгэргэһэн хүн. Тэрэ Хүнтэй талын хүрьһэндэ эгээн түрүүшынхеэ анзаһа хадхажа, шэнэ ажабайдал эхилһэн хүнүүдэй нэгэн. Энэ хүмнай наһан соогоо хэды олон дабаануудые дабажа гараа даа. Иимэ мохошогүй зоригтой байхаар таряашаниие саг, шэнэ газар һургаа.

Тэхэлээн Санданович олон хүниие таряашанай мэргэжэлдэ һургаһан байна. Дүршэл шадабаритай механизаторнууд Радна Батуев, Сэнгэ Гомбоев, Цыбик Хормонов, Антон Дырчиков, Альберт Бухатиев, Сэнгэ Бухатиев болон бусад нүхэр Цыденовые дахалдажа таряашад болонхой.

Дэрээнэй совхозой механизаторнууд ойн баярай жэлдэ хэзээ хэзээнэйхиһээ үндэр ургаса хуряажа байнхай. Тэдэнэр мүнөө таряа худалдалгаар гүрэнэй хоёр түсэб-захил дүүргээ. Совхоз түсэбһөө гадуур таряа гүрэндэ худалдаһаар. Энэ амжалтада үнинэй таряашан Тэхэлээн Санданович Цыденовэй хубита тон ехэ. Коммунист Цыденов шэнэ газар хахалһаар ха юм.

Г. РИНЧИНО.

ТАБИДАХИ НАМАРАЙ ХЭШЭГ

...Дардам харгыгаар Зэдын станци тээшэ автомашинанууд гүйлгэлдэнэ. Үдэртөө хэдэн зуугаад тонно таряан бэлэдхэлэй пунктда зөөгдэнэ ёһотой. Һаянай хэдэн үдэр наратай байжа, автомашинанууд бүришье олоороо һубаридаг болоо. Оороһо таряанай гүрэнэй амбаарта ехээр орожо байхадал, пунктын директор Андрей Иванович Трутнев ирмашаһан хэбэртэйгээр:

— Үглөөнэй дүшэ гаран автомашина ашаан буулгагдаа. Олонхинь хойноо прицептэйгээр оороһо шэрэдэг. Хамталан гаргаа һаа, хоёр зуугаад тонно болоо ёһотой,—гээд тэрэ хэлэнэ.

Табидахи намарай ургасаһаа гүрэндэ горитойхон бэлэг орожо байхада, хэншье урматай зоригтой байхаар ааб даа. Александр Иванович арбаад жэлэй туршада энэ пунктын ажалые эмхидхэжэ байгша. Үшөө бидэнэй эндэ ерээгүй байхада, КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь Александр Алексеевич Бадиев энэл хүниие һайн магтажа байһан юм. Тэддэшье арганьгүй! Бэлэдхэлэй пунктын муугаар ажаллаа хада, гүрэндэ таряа зөөлгэ хайшан гээд урагшатай байхаб даа. Нүхэр Трутнев таряа хүряалгын халуун хаһада зөөгдэһэн таряае һаадгүйгөөр тушаажа абадаг болгохын тулада пунктдаа аргагүй ехэ хүдэлмэри хүүлһэн байна. Хэзээб даа, хоёр-гурбан жэлэй саада тээ энэ пункт муугаар ажаллана гүүлэгшэ һэн. Тэд мүнөө ямар болоһон байнаб? Александр Иванович хэдэн жэлэй туршада бүхы складуудайнгаа ажалые оньһожоруулхын хойноһоо оролдожо, тиимэ болгожо шадаһан байна. Энээнэйнгээ түлөө нүхэр Трутнев зондо магтуулна.

Таряа шалгадаг лаборатори! Пунктын директор ажалайнгаа эмхидхэлые эндэһээ танилсуулна. Оороһо тээһэн автомашинануудай эндэ ерээд байхада, тэрэ дарыдань таряанайнь хуурай нойтон элирүүлэгдэжэ, ямар складта буулгагдахань заагдажа үгтэдэг. Лабораториин начальник Мария Ивановна Криворучковатай хөөрэлдэхэдэ: «Таряа шалгадаг олон янзын приборнууд лаборантнуудай гарта байдаг. Шалгалта минутаар лэ тодорхойлогдодог гээшэ» гэнэ һэн. Дүрбэ-табан автомашинанудай нэгэ дороошье ерээ һаань, лабораториинхид удаан хүлеэлгэжэ байлгангүйгөөр, ашаагаа буулгаха газартань эльгээнэ.

Пунктын үшөө һайн талань гэхэдэ, автомашинануудһаа таряа буулгаха арга оньһожоруулагданхай. Бүхы складуудайнь дэргэдэ томо подъёмнигууд тодхогдоотой харагдана. Нэгэ автомашинын ашаа буулгажа гаратар табан минутаһаа дээшэ саг гаргадагагүй. Мүнөө таряа тушаалгын халуун хаһада бэлэдхэлэй пунктынхид ажалаа хэдэн халаанда эмхидхэжэ, ажахынуудһаа зөөгдэһэн таряае үдэр һүнигүй тушаажа абана.

Мүнөө үедэ шэнэ ургасаһаа 17 мянган тонноһоо үлүү таряан бэлэдхэлэй пунктда оронхой. Эндэ түс түстаа 3200 тонно таряа хадагалагдахаар баригдаһан томохон складууд олон. Энэ жэлдэ үргэлжэдөө залгагдаһан хоёр тиимэ склад баригдажа дүүрэхэеэ байна. Жэлдээ хэды шэнээн таряа пунктда тушаажа абадаг тухайнь нүхэр Трутневтой хөөрэлдэхэдэ:

— Нёдондо 23 мянган тонно таряан тушаагдаа һэн. Мүнөө жэлдэ баһал энээнһээ бага бэшэ ороходо байха,—гэнэ.

Таряа тушаалгын үедэ найман часай турша соо 300 тонно хүрэтэр таряан складуудтань адхагдадаг байна. Оньһон арга үргэнөөр хэрэглэгдэдэг боложо, таряа сэбэрлэлгэ, хатаалгада үсөөн хүн ажалладаг болонхой. Автомашинануудһаа буулгагдаһан таряан транспортёроор дамжуулагдажа, орёо машинануудта хиидхэгдэдэг, дууһан сэбэрлэгдэжэ, складуудта адхагдана. Мүн шэнэ ургасаһаа орожо сэбэрлэгдэһэн таряан элеваторһаань вагонууд соогуур ашагдажа, хоногтоо 100—150 тонно оороһон түмэр харгыгаар ябуулагдадаг байна.

Пунктда гурбан томо сушилка тодхоотой. Тэдэниие мастер Лука Георгиевич Грабелин хүдэлгэнэ. Энэ намарай ургасаһаа нойтошог таряанай асарагдаашье һаань, пунктынхид бултыень тушаажа абаад, өөһэдынгөө хүсөөр хатаадаг болонхой. Мүнөө эдэ сушилкануудынь үдэр һүнигүй хүдэлгэгдэжэ, сүүдхэдэ олохон тонно таряан хуурай болгогдожо, амбаарлагдана.

Зэдын бэлэдхэлэй пунктда колхоз, совхозуудһаа зөөгдэһэн таряан таһалгаряагүй абтажал байна. Табидахи намарай хэшэг гүрэндэ бэлэглэгдэнэ. Аймагайнгаа ажахынуудай хоёр түсэб дүүргэхэ хэрэгтэнь эндэхи хүдэлмэришэдшье ехэхэн урагшаба.

Т. ГАРМАЕВ.
манай тусхай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Зэдын бэлэдхэлэй пунктда оороһо таряан тушаагдажа байна.

А. ИСТОМИНОЙ фото.

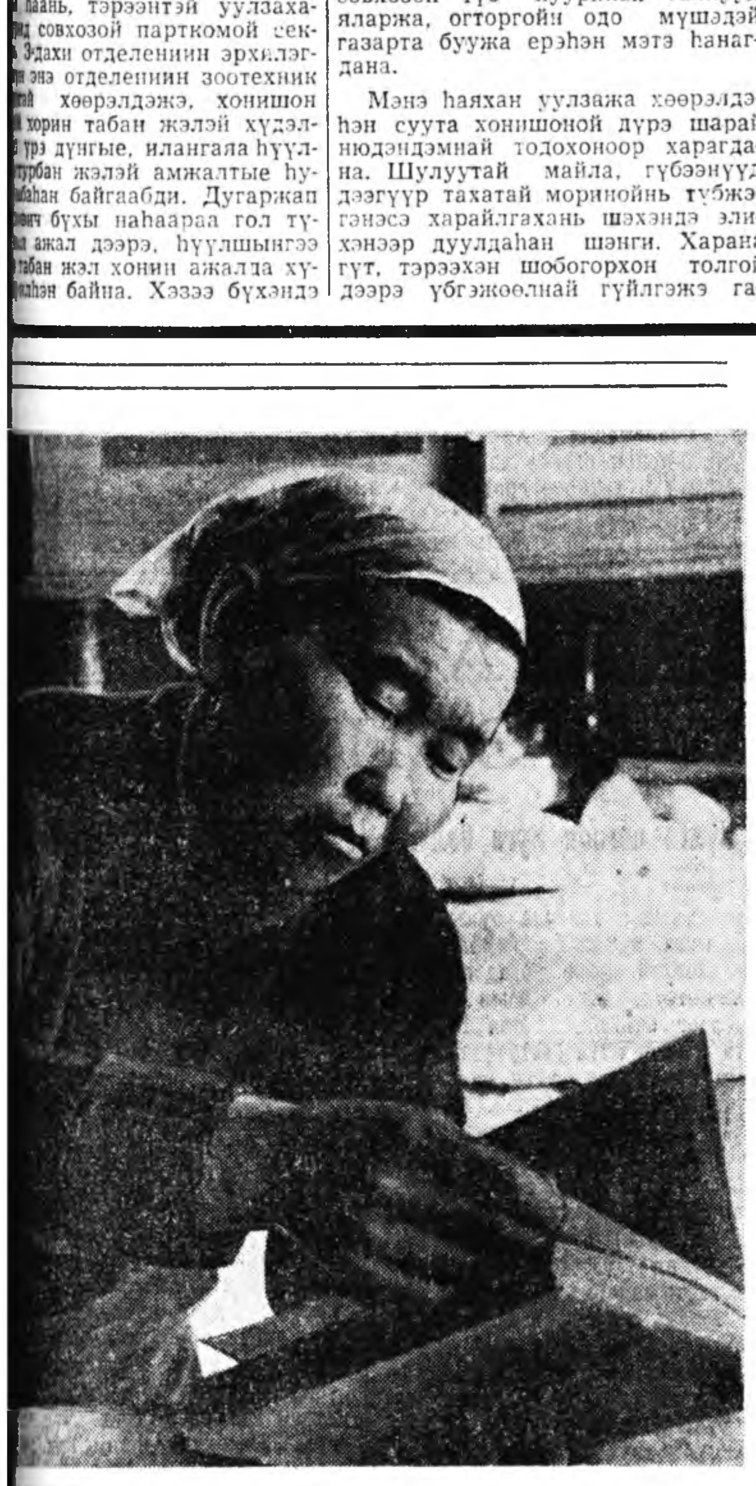

...тад Гармажаповна Батуева Сэлэнгын аймагай Карл Марксын ...этэ колхозой суута хонишон.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ТОО, БАРИМТАНУУД

*** СССР дотор 1921 ондо сайн плантацинуудай орой мянган гектар газар зээлдэг байбалнь, харин мүнөө сай 70 мянган гектарта таригдана. Тэрэнэй ургаса бүхы ороной эрилтэ хангана. Хилын саанаһаа ассортимент дүүргэхын тула сай зөөгдэдэг.**

*** Ростовско областиин «Гигант» совхоз 1928 ондо Сальсна талануудай шэнэ газар дээрэ байгуулагдаһан. Энэмнай Советскэ Союз дотор түсгаар таряа ургуулжа эхилһэн эгээн түрүүшын совхоз болоно. Совхоз эдэ жэлнүүдэй туршада 10 миллион центнер таряа гүрэндэ тушааһан байна. Энэ ажахын жэлдэ гүрэндэ худалдаһан таряагаар 270 мянган хүниие хооллуулжа болоно. Гадна «Гигант» совхозой ажалшад гүрэндэ тон ехэ һү, мяха, үндэгэ үгэдэг юм.**

...ажахынууд тон бага про-... үгэдэг бэлэй. Колхозууд ...шье гэшүүдэйнгээ дунда бэ-... бхы зоной дунда соёл гэгээ-... ехэхэн хүдэлмэри ябуулдаг, ...нгуудай үхибүүд булта ...унда һурадаг байһан. Тэндэ ... онигор модон гэрнүүд, ...рнүүдэй орондо уужам һа-...байшангууд баригдажа, эхэ-...дэй ажабайдалда ехэхэн ...лта боложо эхилээ. Гурба-... соо үзэг бэшэг мэдэхэгүй ...ты болоо.

... бүгэдэ хүн зоной хаража ... ехэ һайхан жэшээ болоһо-... элитэ. 1927 ондо Баргажа-...магта коммунист Буда Сан-...ай эмхидхэһэн «Арбижал» ...а түрүүн 20 хубиин ажа-... буридэһэн 91 гэшүүдтэй ...а Коммунынхин иишэ тии-...жэ байхаяа болижо, түб ... байгуулха тушаа барилга ... Тэдэнэр таряан, мал ажа-...жалтатайгаар эрхилжэ за-... Эдэнэй ажалые харахаяа ...наһаа таряашад олоороо ... байгаа.

III Мартагдашагүй гушаад онууд

...32 оной һүүл багаар респуб-... дотор бүхы таряашадай 61 ...нь гэхэ гү, али 66,8 мян-... хамтын ажалда ороо. Тэ-... бүхы таряалангай 76 про-... колхозууд элдүүрилжэ, ... ороһон бүхы таряанай 80 ...ые үгэжэ байгаа. Респуб-... соо таряанай газар 270,7 ... гектарта хүрөө. Табан жэл ... 11,7 мянган нүүдэл айлнууд ...жажа, нэгэ газарта түбхи-... Илангаяа Сэлэнгэ, Ага, За-... нютагуудта тосхон, һуури-... олон бии болоо.

... үедэ бэлиг шадабари ехэ-... шударгы коммунист-... партийнабэшэшье хүнүүд ... дундаһаа урган гаража, ...дые эмхидхэхэ талаар ехэ юумэ хээ. Тэдэнэй дундаһаа Буда Сангадиин (Баргажан), Мунко Шиндаков (Сэлэнгэ), шэмээшэг таряашадай дунда эгээл эдэбхитэй эмхидхэлшэ байһан, партийнабэшэ Ксенофонт Леонтьевич Денисов гэгшэдэй нэрэ хэзээшье мартагдахагүй.

Буряадай худөөгэй ажалшадта Москва, Ленинград городуудай хүдэлмэришэн анги ехэ туһа хүргөө. Тэдэнэр худөө ажахые хүгжөөлсэхын тула өөһэдынгөө эрхим хүбүүд, басагадые эльгээдэг һэн.

1932 ондо республикадамнай бэлэдхэл һайнтай 416 мэргэжэлтэд хүдэлжэ байгаа. Хэрбээ республикын тогтоогдохо үеэр эндэ 4 ветеринарна врач байһан һаа, 1933 ондо 59 тиимэ мэргэжэлтэд хүдэлдэг болоһон.

СССР-эй СНК-гай тогтоолой ёһоор колхозуудай газар таряалангай бодото эзэд болоһон. 1937 ондо худөө ажахыда (МТС) хамта 1168 трактор, 140 комбайн, хэдэн зуун машина, зэмсэгүүд үгтэһэн байгаа. 1932 онойхидо орходоо таряалан 91,7 мянган гектараар ехэ боложо, 362,4 мянган гектарта хүрөө. Мүн хартаабха, овощ, тэжээлэй ургамалнууд хэдэн дахин ехэ болоһон, ургасаньшье нилээд дээшэлһэн. Табан жэлэй эсэстэ адууһа малай тоо эрид олошоржо, 1932 онойхиһоо эбэртэ бодо мал 53 мянган, үнеэд—23 мянган, хони, ямаад—128 мянган, гахай—18 мянган толгойгоор олошороо. Адууһа мал олоор үсхэдэг ажахынуудшье бии болоһон. Сэлэнгын аймагай Загастайн артель 1936 ондо 3 мянга гаран үхэртэй, 4800 мянган хони, ямаадтай байгаа.

Хоёрдохи табан жэлэй үедэ колхозуудта социалис мүрысөөн үргэн дэлисэтэйгээр дэлгэржэ байгаа. Шахтын забойщик суута Алексей Стахановай үүсхэл зоной дунда ехэ хүдэлөө үүдхээ. Республикымнай социалис мүрысөөнэй туг үргэжэ ябаһан хүнүүдые дурдангүй аргагүй. Хорини аймагай һаалишан А. Г. Мясникова, һаалиин фермые даагшад Г. Д. Диванов (Баргажан), Д. К. Гашунов (Түнхэн), Д. М. Намсараев (Хяагта) гэгшэд социалис мүрысөөндэ үндэр бүтээсэ түйладаг һэн. Һаалишан А. Г. Мясникова тэрэ үедэ нютагай үүлтэрэй үнеэн бүриһөө 2700 литр һү һаагаа. Хонхолойн МТС-эй тракторист Л. Цыренов жэл соо 1065 га зөөлэн хахалалга хэжэ, 8109 килограмм тоһо, түлишэ алмаа. Кабанскын МТС-эй трактористка П. Торгашина 1605 га зөөлэн хахалалга хээ. 1935 ондо оороһо таряанай баян ургаса абаһанай түлөө олохон таряашад, механизаторнууд шагнагдаа һэн.

Жэл ерэхэ бүри тосхон һууринуудай түхэл шарай хубилаа. Жэшээнь, хуушан Жаргаланта тосхоной орондо Сэлэнгын Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой түб болбосон гоё тосхон болоо. Эндэнь клуб, больница, амбулатори, һургуули, хүүгэдэй саад, библиотекэ баригдаа, айлнуудта «Ильичэй лампочканууд» яларжа эхилээ. Колхоз өөрын радиоузелтай боложо, айл бүхэндэ патефон, велосипед, оёдолой машина гэхэ мэтэ бии болоо. Сэлэнгын аймагай Загастайн колхозой гэшүүн, урдань баяшуулай барлаг ябаһан Гомбо Будажапов 1934 ондо нигэжэ хэлэһэн байна: «Баяшуулда хүлһөөр хүдэлхэдөө үдэртөө 8—10 сагаан хашарһа мүнгэ абаад, үмдэхэ хубсаһагүй, өөдэ һара хараагүй ябагша һэм. Харин мүнөө жэлдэ 365 ажалта үдэр олоод, 100 пүүд таряа абааб. Хубсаһа хунар, часы хүрэтэр—хамта 2 мянган түхэригэй юумэ худалдажа абааб».

IV. Сүлөөтэ һайхан жаргалта байдалай түлөө

ДАЙНАЙ УРДА жэлнүүдтэ (1938—1940 онуудта) республикын худөө ажахы нилээд урган хүгжөө. Ажахынууд хамта 418 мянган га таряа таридаг болоо. Тэрэниие 1588 трактор, 541 комбайн, бусад машина, зэмсэг элдүүрилжэ байгаа. Республикамнай тэрэ үедэ 295,7 мянган тонно таряа абаа гэхэ гү, али 1913 онойхиһоо гурба дахин шахуу ехэ оороһо үйлэдбэрилээ. 1940 ондо Бэшүүрэй, Кабанскын, Мухар-Шэбэрэй, Тарбагатайн, Ивалгын аймагуудта га бүриһөө 100 пүүд ургаса хуряагдаһан. Түнхэнэй аймагай «Красный пахарь» колхоз гектарай 120 пүүд, харин шэниисэ га бүриһөө 145 пүүд абаа юм. Загарайн аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой звеное даагша С. К. Киселев га бүриһөө 54 центнер таряа ургуулаа.

Энэ үедэ адууһа мал эрид олошоржо, эбэртэ бодо мал 412,4 мянганда хүрөө. Тинмэһээ малда үбһэ тэжээл элбэгээр бэлэдхэдэг болохо тушаа анхарал хандуулагдаһаниинь ойлгосотой. Нуга сабшалан һайжаруулха хүдэлмэри үргэнөөр хэгдэжэ эхилээ. Тэрэ үедэ Сэлэнгын суута луговод В. А. Герасимовай үүсхэл үргэнөөр дэлгэржэ байгаа. Нүхэр Герасимов га бүриһөө 30—34 центнер, зариманһаань 50 центнер үбһэ абадаг һэн. Тэрэнэй жэшээгээр республикын 450 звено ажаллаа. Энээнэй ашаар сабшалангай ургаса жэл соо гектарай 2,6 центнерээр дээшэлээ.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн манай ороной, тэрэ тоодо Буряадай республикын, ажалшадта хатуу шанга шалгалта боложо, Совет байгуулалтын, мүн ажахые социалис гуримаар эрхилхэ гээшэ капиталис гуримайхиһаа хэды ехэ бата бэхи байһаниие бүхы дэлхэйдэ харуулаа. Эхэ һайхан ороноо хархис дайсадһаа хамгаалхаяа буряад арад, совет оромнай бүхы арадуудтай нэгэн адли жагсаа. Республикымнай ажалшад Эхэ орондоо, фронтдо шадаал һаа ехэ таряа талха, мяха, һү, нооһо үгэхэ гэжэ үдэр һүнигүй оролдоо. Колхоз, совхозууд өөһэдынгөө эрхим хүбүүдые фронтдо мордохуулаад, үбгэд, хүгшэд, үхибүүд, эхэнэрнүүд үлэжэ, эсэхэ сусахые мэдэнгүй хүдэлөө. Худөөгэймнай ажалшад танк, самолёт байгуулха хэрэгтэ мүнгэ зөөри ехээр суглуулжа үгөө.

Дайнай һүүлээрхи жэлнүүдтэ ажахыгаа һэргээхэ, улам хүгжөөхэ, таряалан, сабшалангаа бүри үргэдхэхэ хэрэгтэ колхоз, совхозууд гол анхаралаа хандуулһан. Гүрэншье тон ехэ туһаламжа хүргөө. Жэлһээ жэлдэ колхоз, совхозуудта оньһон машина техникэ олон боложо, электрын хүсэн ехээр хэрэглэгдэдэг боложо байгаа.

1947 ондо үйлэдбэри дээрэ амжалта түйлаһанай түлөө республикымнай 17 түрүүшүүл Социалис Ажалай Геройн нэрэ зэргэдэ хүртэжэ, 329 хүн орден, медальнуудаар шагнагдаа.

Гэхэтэй хамта республикын худөө ажахыда дутагдалнууд, шиидхэгдээгүй асуудалнууд олон байһан.

Тиимэһээ КПСС-эй ЦК-гай 1953 оной сентябриин Пленум, партиимнай ЦК-гай удаадахи Пленумүүд бүхы оронойнай, тэрэ тоодо Буряадай АССР-эй худөө ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэхэн ашатай туһатай байгаа. Долоон жэлэй түсэбэй ёһоор, республикын худөө ажахыда гүрэмнай 143,1 миллион түхэригэй мүнгэ зөөри оруулаа.

Эдэ бүгэдын ашаар Буряад оронной худөө ажахы нилээд хүгжөө. 1923 онойхитой сасуулхада, 1966 ондо республика дотор таряанай газар таба дахин ехэ болоо. Мүнөө бүхыдөө миллион шахуу га таряалан тоологдоно. Нёдондо ажахынуудта 520 мянган га дээрэ оороһото ургамалнууд таригдаа. 1923 онойхидо орходоо шэнисэ, хартаабха, овощ, тэжээлэй ургамалнууд 8—7 дахин ехэ болоо.

Адууһа малай али тухай олошорһониие эндэһээ хаража болоно:

(мянган толгойгоор тоолоходо)

	1923 ондо	1966 ондо
Эбэртэ бодо мал	**364,5**	**448,2**
тэрэ тоодо үнеэд	**156,5**	**165,8**
хони, ямаад	**271,1**	**1.579,4**
гахай	**41,3**	**198,6**

Октябриин революциин урда Буряад орон эдеэ хоолой зүйлөөр өөрыгөө хангажа шадахагүй, оороһо талхаар дутажа, тэрэниие ондоо областьнуудһаа асардаг һэн. Мүнөө республикамнай хүн зонойнгоо хоёр дахин олон болоошье һаа, өөһэдынгөө хэрэгсэлые эндээ үйлэдбэрилһэн эдеэ хоолой зүйлнүүдээр гүйсэд хангаад, тэрэнэй заримые, илангаяа мал ажалай продуктнуудые ондоо областьнуудта үгэнэ.

Энэ үе соо адууһа малай тоо гансашье олошороо бэшэ, тэдэнэй үүлтэрынь эрид һайжаржа, ашаг шүмэнь ехэ болоо. Жэшээнь, 1940 ондо үнеэн бүриһөө жэлдээ 983 килограмм һүн абтадаг һаа, мүнөө 1340 килограмм һаагдана. Тиихэдэ хонин бүриһөө 900 грамм нооһон гарадаг байбал, мүнөө 1966 ондо 2,6 килограмм нарин, нарибтар нооһон абтаа.

Республика доторнай мүнөө хамта 101,5 миллион түхэриг хубаагдадаггүй фондтой 74 колхоз бии. Тэдэнэр жэлдээ 50,9 миллион түхэригэй ашаг олзо оруулна. Энэнь 1940 онойхиһоо таба дахин ехэ. Жэлдээ 61,2 миллион түхэригэй продукци үйлэдбэрилдэг 40 совхоз хүдэлнэ. Ажахынуудта хамта 12 мянган трактор бии гэхэ гү, али 1940 онойхиһоо таба дахин олон болоо Мүн тэрэ үедэ 566 комбайн байбал, мүнөө 2744 комбайн тоологдоно. Гансахан нёдондо колхоз, совхозууднай 30 мянган тонно минеральна утэгжүүлгэ, 980 трактор, 370 гаран элдэб комбайн, 579 автомашина гэхэ мэтые гүрэнһөө абаа. Худөөгэй аймагуудта мүнөө жэлдээ 60 миллион киловатт-час электрын хүсэн хэрэглэгдэнэ. Бүхы колхозууд гарантированна мүнгэн түлөөһэндэ оронхой.

Аймагуудай ажахынуудта 3500 хүн дунда, дээдэ һургуулитай мэргэжэлтэд хүдэлнэ, 9696 трактористнууд, комбайнернууд ажаллана.

Колхоз, совхоз бүхэндэ хүндэтэй, магтаалтай ажалша түрүү хүнүүд жэлһээ жэлдэ олошорно. Тэдэнэй дунда Социалис Ажалай Геройнууд Ж. Б. Ванкеев, П. П. Челночков, Е. П. Бутаков, Г. Ц. Цыремпилова, Ш. Л. Цыремпилова болон бусадай нэрые омогорхон дурданабди. Нёдондо 808 худөө ажахын түрүүшүүл СССР-эй орден, медальнуудаар шагнагдаа.

Совет засагай алдарта 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн бүгэдэ арадай мүрысөөндэ оролсон, республикын ажалшад оороһо таряа элбэгээр ургуулжа, үбһэ тэжээл ехээр бэлэдхэхэ. Эхэ орондоо мяха, һү, нооһо, үндэгэ түсэбһөө гадуур ехээр худалдаха гэһэн социалис уялга абанхай. Ажалшад, малшаднай хэлэһэн үгэдөө хүрэжэ, колхоз, совхозуудай экономикоёо, хүсэ шадалаа улам бэхижүүлэн, худөө ажахыгаа бүри хүсэтэйгөөр хүгжөөхэ байха.

И. ПЕРФИЛЬЕВ.
КПСС-эй обкомой инструктор.

МАЛША ХҮНЭЙ БЭЛЭГ

ДАША БУДАЕВИЧ НОРХОЕВ зүүн урдахи хүбшэ руу дурамбайгаа залан удаахан зогсобо. Юрэдөөл огторгойн зангаа хубилһан шанги. Ужаг хии бараанай замхахань үдыл хэбэртэй. Аадар бороогоор заһаһан туулган хара үүлэд аян замдаа бахархаһандал уриллан үгсэжэл үгсэжэл байнал. Үһа шэрэһэн элэ «хамбынар» ямар нэгэн люуса захиралтаар зорюута гансал нииһэ шаглэжэ, һаад тойбо ушаруулха гэһэндэл үзэгдэнэд. Эдэнэр алар холоһоо нүүн ерэжэ, һарьдагуудайнь орой дээгүүр зоргоороо байрлажа, энээн шадарай тала дайдаар таража, хэдэн үдэр таһалгаряагүйгөөр ашаагаа буулгажал мэдэнэ. Үшөө хэды үдэр буулгаха нөөсэ ашаатай үүлэд бэ? Сэсэг, логооной һаял һалбаржа байха үедэ һаань, тэрэ нимэ ашаатай үүлэдые харахадаа баярлаха һэн. Зүгөөр шара набшын ойротоод байхада, эдэ үүлэдэй ашаль батал ха. Мүнөө малша, тарялша зондо наран хэрэгтэй. Наран!

Нимэл бодолдо эзэлэгдэһэн Даша Будаевич дурамбайгаа хуряажа, Зэдын эрьеэр бэлшэжэ байгаа малаа хайшадан зогсоохоёо аүйлгөөд, халта хашанги хоолойгоор абяа үгөөдхинэ. Тэрэ абяаень хангай тэнюун дайдань тодон абажа, улам огсом сууряатай болгожо, малнуудтань дамжуулхадал гэнэ. Тиихэлээрнь һүрэгһөөнь холодоод ябаһан хэдэн гунан сарнууд зог гэлдэн, байрадаа тогтон эдеэлшэнэл. Даша Будаевич бодолгото болоһон зандаа:

— Хүшэрхэл лэ үбэлжэлэ ерэхань даа,—гэжэ тугаарай һанаагь зобоожо байһан бодолоо тодорхойлон хэлэбэ.

Энэнэшье зүбтэйл даа. Юуб гэхэдэ, колхозойнь хамаг сабшагдаһан үбһэн хэдэн хоногой бороодо угаагдажа шэмэ шүүһэеэ гээжэ байна ха юм. Үбһэшэд хэды оролдооншье һаа, урмаа хухаранги, наранай бултайхые хүлеэжэ ялан тэнгэриин шарай шарайшалаа байхаһаа бэшэ өндөө аргагүйл!

Тиимэһээ сагай уларилай гэмээр хосоржо байгаа үнэтэ тэжээлээ шаналжа, малша хүнэй ерэхэ үбэлжэлтэ тушаа һанаата болон, сэдьхэлээ шамшаржа ябаһаниинь элитэ.

— Ухаан бодолоороо, техникээршье олохон юумэнэй урда гаранхайбди. Һанаад үзэхэдэ, хүнэй хэжэ шадахагүй юумэ үгы шанги. Тэд лэ энэ бузар үүлэдые хэзээ хазаарлажа шадаха лэн гээшэбиди? Хэрэгтэй сагтань хура өөрөө оруулаад, хэрэггүйдэнь һэегүй намнаал байдаг һаа, одоо ургаса таряанда хэды ашатай байха һэм,—гээд тэрэ удахагүй эрдэмтэд эдэ үүлэдые хазаарлаха юумэ хэхэл ёһотой гэһэн этигэлдэ эзэлэгдэнэхэдэл болоно.

Даша Будаевичтай уеэгэлдэрһөө хойшо хөөрэлдэхэдөө тэрэнэй һонюуша аад, өөрынгөө асуудалда тэсэмгүйгээр харюу хүлеэдэг зантайень ойлгобоб. Тэрэнэй һонирхохогүй юумэн үгы шахуу. Гренидэ болоһон засаг түрыл урбалта, Израилиин шунахай ааша, Хитадай үймөөн болон замби түбиин зубхис бухэчэй һонин тэрэнэй һанаа сэдьхэлые эзэлжэ ябаһан байба.

Уеэгэлдэрэй эдэ бүгэдые хөөрэлдэхэ зуураа, тэрэнэй наһанайнь зам, ажалайнь намтараар һонирхоходомни, тэрэ зугаагаа яг лэ ондоо тээшэнь болгожорхёо һэн. Зүгөөр эндэ, малаа бэлшээридэ асараад байхадаа, тэрэнэй ерэхэ үбэлжэлгэ тушаа һанаата боложо эхилхэдэнь, забһартань һамбаашалан шамайе һонирхуулһан юумэнүүдээ дабтан асууха гэжэ шиидэбэб.

Тэрэ моринойнгоо хазаар амагайгшалжа, эмээлтэй зандань шудэргүй һулаар ногоонло табяад, резинэ плащ дээрээ һуужа:

— Дуратай сагтаа бороо оруулжа шададагшье һаа, байгаалиин эрхээр ороһон аадар бороое хорижо шададаггүй юм гэжэ дуулаа һэм. Тэрэ зүб гү?—гэбэ.

Нээрээшье тиимэрхүү юумэ дуулаһанаа зүбшөөбэб. Тиигээд:

— Та хэдыдэхи жэлэй мал харууһалнат?—гэжэ асуубаб.

— Наймадахи...

— Юундэ жолоошонойнгоо ажалһаа хахасаабта? Голоо гүт?—гэжэ саашань һонирхобоб.

Даша Будаевич манай колхозой эгээ түрүүшын шофёр юм. Аяар 1938 онһоо хойшо (табан жэл сэрэгэй алба хэхэдээшье) хододо автомашинын жолоошоор ажаллаа. Тиимэһээ тэрэнэй малшан болоходонь, олохон хүнүүд гайхалсаһан байгаа. Биишье баһал гайхаһан тула тэрэл асуудалаа сэхэ табижархибаб.

Даша Будаевич энеэбхилээ:

— Үгы даа, голоошьегүйб. Жолоошоноор мүнөөшье ажаллахала хамаагүй. Теэл хэмнай адуу малаа харууһалхаб. Олонхи залуушуулнай һурана. Эрдэмтэй болохонь болоод, халамла гарахань тараад, газар бүри тарашана. Намшьегүй колхоздомнай механизаторнууд олон. Харин малшадай олошорхонь харагданагүйл,—гэбэ.

Нигэжэ хэлэхэдэнь тэрэнэй ямар бэдолтой малшан болоһон шалтагааниинь элирбэ. Даша Будаевич хүнүүдэй дутаал байһан эгээл шухала газарта ажаллаха гэһэн зорилготой ябаа бшуу. Эгээл тиимэһээ малшан болоһон түрүүшынгээ үдэрһөө эхилжэ, оролдосотой шударгыгаар ажаллана.

ЭДЭ ЖЭЛНҮҮД соо тэрэ Лайжад нүхэртэеэ отол һубай малнуудые, буруунуудые харууһалаа. Лайжад һамганиинь бүхы наһаараа малшан ябаһан тула дуршэл ехэтэй. Даша Будаевич нүхэрэйнгөө баял дуршэлһөө халан абана. Тэдэнэр хоюулан эрхим ажалаараа шалгаржа, һүүлэй 4—5 жэл соо колхозойнгоо түрүү малшадай зэргэдэ ябана.

Үбэл ондо оруулһан малаа зунгаа холын бэлшээридэ гаргажа шахан таргалуулаад, намарынь гү, али үбэлынь гүрэндэ тушаадаг. Тэдэнэй харууһалһан мал сүүдхэдээ 800—860 граммаар нэмэһэн байдаг. Энэнь нютагайнгаа эрхэ байдалда ехэхэн амжалта гэжэ тоологдоно. Заримдаа элдэхи малшад харууһалжа байһан малайнгаа толгой бүриинь сүүдхэлээ 1000 граммаар нэмээгээ гэжэ газетэнүүдтэ бэшэжэрхидэг. Энэмнай тон хомор үзэгдэдэг амжалта гээшэ. Юуб гэхэдэ, олонхи гүүртэнүүд үбэлэй сагта шэмэтэ тэжээлээр, үбһөөр дутамаг хангагдадаг. Энээл дээрэһээ малнууд ехэнхидээ бэлшээгдэжэ, ядуухан ондо ородог юм. Ганеал малшадай ажалдаа эзэн ёһоор хандажа, арга боломжонуудаа, дүй дуршэлоэ түгэс хэрэглэһэнэй ашаар магтама амжалтанууд түйлададаг.

Нёдондо Даша Будаевич һамгантаяа 143 толгой буруудые даажа абаа, зунай үедэ тэдэнһээ 137 центнер нэмэри шэгнүүри абажа социалис уялгаяа дүүргээ һэн. Эндэ тэндэһээ сутлаһан тамиргүйхэн, борсогорхон буруунуудые таргалуулха гээшэ амар хэрэг бэшэ. Малшадтай тохёолдоһон бэрхэшээлнүүдые, аадар бороото, саһата үдэрнүүдые тоолохо болоо һаа, олон. Хэды тиибэншье, Даша Будаевич Лайжад нүхэртэеэ амжалта түйлаад лэ байдаг. Мүнөө жэл гэдэнэр 176 хашарат тушаажа абаад, һарьдагай хормойдо, Холтоһон гэжэ газарта зуһажа гараа. Зунай үедэ тэдээнһээнь хамта 156 центнер нэмэри шэгнүүри абахабди гэһэн уялгаа дүүргээ. Энэнь Совет засагай 50 жэлэй ойн бэлэг юм.

— Малшан ябахада жолоошоноэр ажаллахаһаа хэр бэ?—гэжэ Даша Будаевичһаа саашань һонирхоходом:

— Мүнөө жолоошоноор ажаллахада хүнгэн болонхой. Харгы һайн. Машина шэнэ, элдэб чэстьнууд элбэг,—гэбэ.

— Малшан болоһоноо шаналнагүй гүт?

— Үгы, огто шаналнагүйб,—гэжэ Даша Будаевич урматайгаар дуутаран, кепкэеэ абажа, малаан толгойгоо аятайханаар эльбээдхибэ.

Тэрэнэй малайтараа халзанташаһан толгой һаял обёоржо:

— Хэды хүрөө гээшэбтэ?—гэбэб.

— Октябриин революциһаа оройдоол нэгэ наһа дүү хүм,—гэжэ тэрэ омогорхонгёор хэлээд, үни һуушообди гэһэндэл бодоодхибо. Тиин малнуудтаа абяа үгэн утаар татан һухирбэ.

Малнуудынь үлытэрөө таргалшанхай, намарай тунга бэлшээридэ атарлан ябанад.

Саанань һарьдагуудай нюргаар саһан нэлмынэ. Үүлэд улам жэгдэрнэ. Даша Будаевич Норхоев тэрэниие адаглан хараһаар, энэ намар гүрэндөө тушааха малнуудаа тойросогоон саашална.

В. САМБУЕВ.
Ф. ЦЫДЕНЖАПОВ.

Захааминай аймаг.
«Байкал» колхоз.

«СОВЕТ ЗАСАГАЙ 50 ЖЭЛЭЙ ОЙ» гэһэн фотоконкурсдо ерэһэн зурагуудһаа.
БАЯН НАМАРАЙ ШЭМЭГҮҮД.
С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.

«ВОЛГА» ШҮҮБЭ

Байгша оной лотерейн билетүүдэй зургаадахи шүүбэри һаяшаг гаргагдаһан байна. Урдахи табан шүүбэринүүдтэнь Улаан-Үдын хэдэн зуугаад улад зон аза талаантай байһан юм. Жэшээлхэдэ, эндэхи гурбан хүн тус тустаа «Москвич-408» гэжэ автомашина, арбан хүн «Урал-2», «ИЖ-Планета-2» гэһэн мотоциклнуудые, мүн лэ тус тустаа шүүһэн байгаа. Тиихэдэ 26 билет «Ока-3», «Юрюзань», «Мир» гэхэ мэтэ холодильнигуудые шүүгээ. Гадна найман хүн пианино, гушан хүн «Рига-3» гэжэ мопед, 25 хүн—юумэ угаадаг машинануудые, «Комета» гэжэ магнитофонуудые—38 хүн, радиоприёмнигуудые 18 хүн шүүһэн байна. Мүн бусадшье янза бүриин шүүбэри тон олон.

Мүнөө городой нөөсэлгын кассануудта лотерейн зургаадахи шүүбэринүүд түлэгдэжэ байна.

Улаан-Үдын автомобильна ажахын ахалагша инженер Петр Иванович Орлов һаяшаг:

— Оо, энэмнай одоол шүүбэри байна даа!—гэжэ баярлаа һэн. Юуб гэхэдэ, энэ нүхэрнай «Волга» автомобиль шүүжэрхёо. Нүхэр Орлов һаяар томо шүүбэрээ абахань.

Тэрэшэлэн зургаадахи шүүбэридэ хабаадалсаһан леспромхозой хүдэлмэришэн И. И. Урюпин «Урал-2» гэжэ мотоцикл, Г. Ф. Иванов, М. М. Григорьев, И. Б. Грудинин гэгшэд холодильнигуудые шүүһэн байна.

Тиихэдэ лотерейн билеүүдые ходо багсаарнь худалдажа абадаг Е. У. Стерков «ИЖ-Планетэ-2» гэжэ мотоцикл шүүгээ.

Октябриин 11-дэ наадагдаха лотерейн билеүүдые шамдажа абыт. Таанадшье «Волга» гү, али гэбэл «Москвич-408» гэһэн автомашинануудые шүүжэ болохолта!

А. ПОЛОВНИКОВ.
Улаан-Үдын № 301 нөөсэлгын кассые эрхилэгшэ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Һайн даа, хүдөө тосхонууднай» гэһэн түрүү бэшэг. Хоринн, Хяагтын аймагуудай ажалшадай түйлаһан амжалта тухай мэдээсэл. ТАСС-ай материалнууд. Хүдөө нютагай һонин.

Хоёрдохи, гурбадахи хуудаһануудта: «Агууехэ Ленинэй кооперативна түсэбэй илан мандалга» гэһэн гаршаг доро толилогдоһон олон тоото материалнууд хүдөө нютагай ажалшадай һайндэртэ зорюулагдана.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: хүдөө нютагай ажабайдалһаа новеллэнүүд. Хилын саанаһаа ерэһэн мэдээсэл.

ВДНХ-да ХАБААДАХАНЬ

1966 ондо хүдөө ажахын прооуктнуудые гүрэндэ худалд… үйлэдбэрилхэ хэрэгтэ амжалта түйлаһанайнь түлөө Буряадай АСС… ые 1968 ондо СССР-эй арадай ажахын түйлалтануудай выставк… хабаадахаар ВДНХ-гай Главна комитет баталба. Энэ выставк… Буряад оронһоо Мухар-Шэбэрэй, Зэдын, Хяагтын, Кабанскын, Улаа… Үдын, Бэшүүрэй, Сэлэнгын ба Түнхэнэй аймагууд 45 колхоз, со… хозууд, элдэб янзын 5 организацинууд, дүн хамта 1379 хүн хаба… даха юм. Эдэнэй тоодо партийна, советскэ болон хүдөө ажах… организацинуудай хүдэлмэрилэгшэд колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэ… хүдөө ажахын түрүүшүүл ороно.

Республикаһаамнай 1967 оной ойн баярай выставкэдэ «Птиц… водство» гэжэ павильон соо элдэб юумэ харуулхаар «Кабанск… совхоз дэбжүүлэгдээ. Эндэ тус совхозой үсхэбэрилдэг Бельц… (ФРГ) үрэ һадаһатай 35 галуун, ажахы доторхи тоо, баримтанууд фото-зурагууд табигданхай.

«Зерно» гэһэн павильондо Буряадай хүдөө ажахын туршалга… станциин орооһо таряан, мүн Мухар-Шэбэрэй «Коммунизм» колхо… до ургуулһан «Онохойская-4» гэһэн сортын шэниисэ табигдаа.

Мухар-Шэбэрэй аймагай «Коммунизм» колхозой П. П. Челко… ковой хүтэлбэрилдэг тракторно-таряан ажалай бригадын дурш… тухай брошюра гаргахыень СССР-эй ВДНХ-да республикын мат… риал эльгээһэн. Энэ материалай үндэһөөр 1968 ондо «П. П. Челко… ковой тракторно-тарлан ажалай бригада» гэһэн технико-пропаган… дын хоёр бүлэгтэй фильм гаргаха гэжэ СССР-эй Хүдөө ажахы… Министерство шиидэд, кино буилгаха хүдэлмэрииие Новосибирск… киностудида даалгаба. Энэ фильмын консультантнуудаар нүх… Волков (СССР-эй МСХ), Бурмистров (Буряадай АССР-эй СХ… гэгшэд томилогдоо.

Л. ГЕРАСИМОВА,
Буряадай Хүдөө ажахын министерствын пропагандын таһагые даагша.

ҮНДЭР НАҺАТЫН БАЯР

Һаяшаг манай республикын Министрнүүдэй Совет Киндигирскэ сельсоведэй «Дружба» колхозой гэшүүн Петр Степанович Арпеульевта тусхайта пенси олгоһон байна.

Хүндэ хүшэр 1921 ондо нүхэр Арпеульев санаар хүр саһа махан, Хойто-Байгалда Дугановай бандын зэрлиг муухай ябуулга хэжэ байһан тухай бэшэг-мэдээсэл Баргажанай ревкомдо абаашаһан юм. Тэрэ мэдээсэлынь саг соогоо абтажа, бандидуудай добтололгые ревком саража, тэдэнние үй бута сохихоор бэлдээ һэн.

Олон коммунистнуудай ами наһые бандидуудай хорото һабарһаа абарһан энэ баатаршалгын түлөө правительство ерэн гурба наһатай Петр Степанович Арпеульевта тусхайта пенси олгобо ха юм.

Улаан-Үдэ хотоһоо ерэһэн пенсиин түрүүшын мүнгые нүхэр Арпеульевта тэндэхи сельсоведэй байшан соо баяр ёһололой ор… байдалда барюулба. Удаань се… соведэй түрүүлэгшэ А. Н. Гаш… гин, Холодный һууринай … һургуулиин директор В. Н. Оше… кова гэгшэд Петр Степанович… халуунаар амаршалаа.

Арад зоной аша туһада анха… оролдолго гаргажа байдаг за… түрэдөө баяр һайшаалай үгэн… дые пенсионер үбгэжөөл сэдь… лээ хүдэлгэн хэлээ һэн.

Һүүлдэнь Петр Степанович һургуулиин һурагшадтай ууз… жа, тэрэ холын дулэтэ жэлнүү… үнэр байдал тухай үхибүүдтэ һ… нирхолтойгоор хөөрэжэ үгөө.

Петр Степанович хэршье үн… наһатай һаа, мүнөө ажал хэ… байдаг. Тэрэ Нижне-Ангарскы… загаһанай комбинатта хэрэглэгд… дэг хуһанай үйһэ бэлдэжэ үгэ… юм.

Г. ГАНЮГИН.
Хойто-Байгалай аймаг.

БАЙГАЛ ТУХАЙ ҮЛЬГЭРНҮҮДҺЭЭ

1. Зүлгэ ногоон нуга бэлэй

Урайни урда сагта Байгал далайн оршодог газарта зүлгэ ногоон нуга нэмжыжэ байһан юм гэхэ. Дэлхэй дээрэ ургадаг бүхы ургамалнууд, элдэб эсын модод ногоордог байһан. Энэ һайхан зүлгэ ногоон нуга соогуурнь олон янзын ан гүрөөл, адуу мал, шубуу шонхор үдэдэг бэлэй. Ай даа, дэлхэй дээрэхи бүхы юумэн эндэ бии байгаа даа.

Нэгэтэ Ехэ бурхан өөрынгөө туһамаршые юртэмсын доодо замбида (газарта) буулгаба ха. Газар түбиин үзэсхэлэнтэ һайханиие, хүн зонойнь һуудал байдалые тэрэнь эрьехэ, шалгаха даабаритай байгаа. Бурханай туһамарша ганса бэе буугаагүй, харин буурал сагаан бухаяа эмээллэн унажа, газарта бууһан гэхэ. Тэрэ түби дэлхэйе гурбан жэл соо эрьехэ даабаритай байба. Аяншамайнгаа дүүрэхэ багта бурханай туһамарша урдань үшөө үзэгдөө харагдаагүй үзэсхэлэнтэ гоё газарта хүрэжэ ерээд, буурал сагаан бухаяа татан зогсообо. Байгалай һуури харан гэхэдээ, бурханай туһамарша дэлхэй дээрэхи хамаг юумые мартажархиба. Байраһаа хүдэлэнгүй аяар гурбан жэл тухай байһан юм гэхэ. Тиигэжэ бурханай туһамарша түби дэлхэй дээрэ зургаан жэл байһан болоно бшуу.

Эгээл энэ үедэ Ехэ бурхан тэнгэриингээ үүдэ нээгээд, туһамаршынгаа зогсоһон газарые ухаангүй һайхашаан байжа шэртэһэн юм гэхэ. Энэ үзэсхэлэнтэ һайхан зүлгэ ногоон нуга тэрэниие ехэтэ һонирхуулба. Тиихэдэнь Ехэ бурхан: «Үе сагай ошохо тума энэ газарта дэлхэй дээрэхи бүхы юумэн бии болохо. Тиигэнхаар доошоо сүмэрэлиин!» гэжэ захирһан байна.

Тэрэ гэһэнһээ хойшо зүлгэ ногоон нуга доошоо сүмэрэн унажа, гэгээн сэлмэг уһаар дүүрэжэ захалба. Нигэжэ Байгал далай бии болоһон юм гэжэ хэлсэгшэ.

2. Гал уһан хоёрой тулалдаан

Зүлгэ ногоон нугадань дэлхэйн хамаг шубууд, ан гүрөөл амидардаг һэн ха. Тэрэ сагай хүнүүд загаһашалдаг, агнадаг байһан юм. Бултадаа буян жаргалтай, энхэ тайбан ажаһуудаг байһан юм ха. Еһо буруу юумэ хэжэ, буянгаа бузарлаһанайнь түлө… гэтэ бурхашуул газар дэлхэйе … лэхын аргагүйгөөр доһолгобо… Газар доошоо сүмэрэн уна… тэндэһээнь бурма улаан гал … робхилон дулэтэбэ. Агы … сооһоо улаабхилан гарахаа … һан гал наран мэтэ туяарта… сэлэнтэйгөөр аашалба.

Улад зон айхын ехээр айба, … римадынь тэрьедэн гүйбэ, … Тэнгэриһээ хайра туһа гүй… жа мүргэбэ. Үйдхар гашуу… нэрбэгдэһэн хүнүүдые бур… шуул хайрлажа, аюулһаа а… гэжэ шиидэбэ.

-Тиигэжэ хара ойндоо шэб… тэйнь хамта Хамар-Дабаанай … данууд өөдөө һубарилдан … жа, орьёл оройһоонь уһан … буужа захалба. Уһан гал … үсэд шангаар тэмсэбэ. Б… улаан гал уһые диилэжэ ша… гүй. Тэрэ тэмсэһэн агы … соонь уһан салгидан дүүр… хожомынь Байгал далай … алдаршаһан юм гэхэ.

Гэбэшье хойто зүгһөө … лан ерэһэн уһан һөөргөө ар… эрмэлзэбэ. Хүреэлээд ба… хангил хабсагай, хала ула… дые сүмэлэн гараад, харьял… мүрэн болоно. хойто зүгэй да… нууд тээшэ тэгүүлһэн юм … Тэрэ мүрэн хожомынь А… гэжэ алдаршаһан байгаа.

Бурма улаан гал солгёо … хон уһанда уурлахын ехээр … лаба. Уурлажа байха үедөө … гил хабсагай хобхо татан а… тэрьелэн ошоһон мүрэнэй хо… һоо шэдэбэ. Тэрэ хабсагайнь … гар мүрэнэй адагта ошожо … һан юм гэхэ.

Тэрэ хабсагай мүнөө бо… тобойһ харагдажа байдаг. Хо… мынь Бөө-шулуун гэжэ ал… һан түүхэтэй.

3. Үбгэн Байгал гом…

Үбгэн Байгал юһэн хүбүү… байһан юм гэхэ. Ажалша … хүбүүдынь олоһон зөөһэнөө … һан гэртээ асардаг, үбгэн ба… гаа баясуулдаг бэлэй. Харин … гансахан Ангара гэжэ ба… шинь баабайнгаа зөөшэ нө… абяагүйхэнөөр абаашадаг һэн … Үбгэн Байгал басагандаа су… даба. Яахашье арга таһар… ори гансахан басагала һөөр… асарха гэжэ шиилэбэ. Тэд … ганиинь баабайнгаа гэртэ ер… бэлэй.

Тэрэ гэһэнһээ хойшо бур… дууд басагаяа балай тоо… болоһон юм. Түрэлхидтөө түй… даггүй, харин газарта тэрье… арилдаг гэжэ дурагүйтэдэг … һон юм гэхэ.

(Худайн голдо хэлсэгшэ … үльгэрнүүдые **М. Осодоев** бэш… **абаба).**

ҺОНИРХОЛТОЙ

Һаяшаг Бэшүүрэй аймагай Соёлой байшанда Ленинградай эстрадын артистнуудай концерт боложо. Тэрээн дээрэ залуу композитор М. В. Яковлев өөрынгөө дуунуудые уран гоёор гүйсэдхэжэ, олон тоото сугларагшадые ехэтэ баясуулба.

Мүнөө үедэ Ленинградай артистнууд аймагай колхоз, совхозуудаар гаража, ажалшадта һонирхолтой концертнуудые харуулжа ябана.

Г. АШИРОВ.

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · ХИЛЫН СААНАҺАА · РАДИО

Италиин арсалта

ПАРИЖ, октябриин 5. (ТАСС). Синайскэ хахад арал дээрэ саашадаа нефть малтан абалгаар Израильтай харилсаа байгуулхаһаа Италиин «Эни» гэжэ нефтиин национальна управлени арсаа гээд Италиин гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо Дж. Лупис мэдүүлээ.

Синайскэ хахад арал дээрэхи нефтиин олзоборилго тушаа Израилиин эзэмдэлгын засагаархидта Итали дипломатическа ёһоор арсалта мэдүүлээ гээд Дж. Луписай зааһан тушаа Франс Пресс агентство мэдээсэбэ.

ОКТЯБРИИН 50 ЖЭЛЭЙ ОЙ БҮХЫ ДЭЛХЭЙН АЖАЛШАДАЙ ҺАЙНДЭР

Октябриин 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан монгол-совет хани барисаанай һара Монголой Арадай Республикада эхилээ, Соведүүдэй ороной, тэрэнэй баатарлиг арадай түйлалтанууд ба дүй дуршэлэй улаэхоорондын удха шанарые монгол ажалшадай дунда тайлбарилха хэрэгтэ һарын үедэ абтаха хэмжээ ябуулганууд зорюулагданхай гээд Монгол-совет хани барисаанай бүлгэмэй Центральна соведэй президиумэй түрүүлэгшын оршогло Ц. Пунцагноров мэдүүлээ.

Һарын үедэ Монголой бүхы нютагуудта суглаанууд ба митингнүүд, лекцинүүд ба хөөрэлдөөнүүд, совет мэргэжэлтэдтэй уулзалганууд, хани барисаанай үдэшэнүүд үнгэргэгдэхэ.

Соведүүдэй ороной 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулагдаһан социалис мүрысөөн Монголой арадай ажахын бүхы һалбаринуудта бүри ехээр дэлгэржэ байнхай.

* * *

«Советскэ Союзай 50 жэлэй ой» гэһэн хэдэ хэдэн номуудые Октябриин 50 жэлэй ойдо зорюулан, Болгарида хэблэн гаргахые Софиин хэблэлэй газарнууд бэлэдхэжэ байнхай. Тэндэ М. Горькиин, М. Шолоховой, И. Бабелиин, А. Серафимовичай, И. Эренбургын, Ф. Гладковой, Н. Островскиин, Б. Полевойн, К. Симоновэй, Л. Леоновэй, Г. Николаевагай болон бусад авторнуудай 20 эрхим роман оруулагданхай.

Болгариин революционно хүдэлөөнэй музей «Илалтын замаар» гэһэн жэл бүриингөө номые хэблэн гаргаа. Агууехэ Октябриин революцида, граждан дайнда, СССР-тэхи социалис байгуулалтада хабаадалсаһан болгарнуудта энэ ном зорюулагдаһан байха юм.

* * *

Югославиин Македония Республика Агууехэ Октябриин социалис революциин 50 жэлэй ойе баяр баясхалантайгаар угтаха гэжэ бэлэдхэжэ байна. Октябриин ойдо зорюулагдаһан үдэшэнүүд болон уран һайханай коллективүүдэй концертнууд городууд болон тосхонуудта үнгэргэгдэнэ. Октябриин ушарнуудта хабаадалсаһан македонецууд Россида 1917 ондо болоһон алдарта үдэрнүүд тухай дурдалгануудые хэнэ.

Революцииие болон граждан дайе харуулһан совет уран зохёолшодой зохёолнуудые барлан гаргаха гэжэ Македониин хэблэлэй газарнууд бэлэдхэл хэнхэй.

* * *

Департаментын ажалшадай федерациин түрүүлэгшэ, Валье Альберт Кастанеда, Колумбиин коммунис партиин ЦК-гай гэшүүн Хосе Кардона Онос Колумбиин Кали городто элидхэл хээ. Табин жэлэй турша соо совет арадай түйлаһан амжалтанууд тухай тэдэнэр хөөрөө. Мүнөөнэй сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ СССР-эй оруулдаг сагнашагүй туһа нэмэрине тэдэнэр онсолон тэмдэглээ.

* * *

50 жэлэй турша соо Советскэ Союзай түйлаһан амжалтануудта зорюулагдаһан бүлэг лекцинүүд Венесуэлын түбэй университетдэ уншагдаа.

Англиин лейборис партиин конференциин дүнгүүд

СКАРБОРО, октябриин 6. ТАСС-ай корреспондентнүүд Ф. Катлер, Ю. Устименко нигэжэ дамжуулна:

Далай шадарай Скарборо городто лейборис партиин 66-дахи конференци мүнөөдэр хүдэлмэреэ дүүргээ.

Лейборис партиин нютагай организацинуудай делегадууд, лейборис партиин бүрин эрхэтэ гэшүүд болож ородог олон профсоюзуудай түлөөлэгшэд правительствын политикые эрид шууд буруушаагаа, парламентын һунгалтануудай үедэ һунгагшадта үгэһэн найдуулгануудайнгаа ёһоор өөрынгөө политикые үндэһөөрнь шэнэдхэн хубилгаха эрилтэ хээ.

Скарбородо болоһон Англиин хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй зүүнэй үзэл баримталдаг хүдэлөөнэй конференци хадаа Англиин ажалшадай аша туһын түлөө, гадаадын империалис политикаһаа арсахын түлөө зүүнэй үзэл баримталдаг бүхы хүсэнүүдэй эли тодо программа Англиин зүүнэй үзэл баримталдаг хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэ бэелүүлхэ шухала байһые харуулаа.

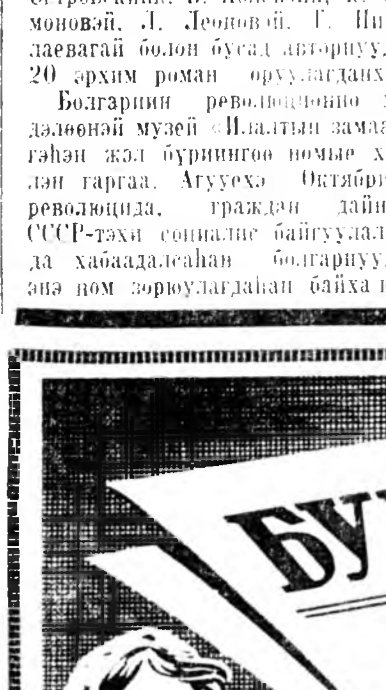

БУРЯАД ҮНЭН газетые 1968 ондо абаха захил эхилэнхэй

Газетымнай нэгэ жэлэй сэн—6 түхэриг; 6 һарын—3 түхэриг; 3 һарын—1 түхэриг 50 мүнгэн.

Газетэнүүдые „Союзпечатиин“ бүхы таһагуудта, ниитын тараагшадта захижа болохо.

НҮХЭД УНШАГШАД! Үдэр бүхэндэ газетын шэнэ һониние уншажа байхын тула захил хэхэеэ шамдагты!

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Гор. Улан-Удэ, типографи… Управления по печати при Со… вете Министров БурАССР.
Н-03387.
Зак. № 938.